

Specifika nadaných dětí z pohledu jejich rodičů

Bc. Michaela Blahová

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michaela BLAHOVÁ**

Osobní číslo: **H10382**

Studijní program: **N 7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Specifika nadaných dětí z pohledu jejich rodičů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti nadaných dětí.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu formou otevřeného kódování.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FOŘTÍK Václav a Jitka FOŘTÍKOVÁ. Nadané dítě a rozvoj jeho schopností. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-297-3.

FOŘTÍKOVÁ Jitka. Talent a nadání: jejich rozvoj ve volném čase. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2009. ISBN 978-80-86784-75-5.

HŘÍBKOVÁ Lenka. Nadání a nadání: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-1998-6.

HŘÍBKOVÁ Lenka. Základní témata problematiky nadaných. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. ISBN 978-80-86723-25-9.

MACHŮ Eva. Nadaný žák. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-197-3.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

27. dubna 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ...27.4.2012

.....Blahoslav Hrubý.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávající zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně poznámek oponentů a výsledek obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3;*

(3) *Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Opírá-li autor takového díla užití svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybnějšího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na téma nadání v dětském věku. V teoretické části jsou uvedena základní témata, vztahující se k problematice nadání. První kapitola je zaměřena na popis definice nadání, jeho vývoj v dějinách lidstva, druhy nadání a identifikaci nadaných dětí. V další kapitole se zabýváme podporou nadaných dětí, tedy zákony a organizacemi, které se orientují na rozvoj a podporu nadání, a to jak v České republice, tak i v zahraničí. Jsou zde také uvedeny konkrétní alternativy, které napomáhají k rozvoji nadání. Třetí kapitola popisuje základní charakteristiky nadaných dětí, ale i problémy, které se v kontextu s nadáním mohou objevit. Poslední kapitola je pak zaměřena na to, jak by měla probíhat výchova v domácím prostředí, tedy před vstupem do školy, aby měla co neefektivnější vliv na budoucí vývoj nadání dítěte.

Praktická část se pak orientuje na zjištění konkrétních specifik, jež se u nadaných dětí objevují. Jde zejména o popis konkrétních situací a příhod, s nimiž se můžeme u těchto dětí setkat.

Klíčová slova: Nadání, savant, zázračné dítě, inteligence, identifikace, urychlování, obohacování.

ABSTRACT

The thesis is focused on the topic of gifts in the children's age. The theoretical part describes basic topics, related to the issue of talent. The first chapter is focused on the description of the definition of talent, its development in the history of mankind, the types of talent and the identification of gifted children. In the next chapter, we are interested in supporting talented children, laws and organisations, which are oriented to the development and promotion of talent, both in the Czech Republic and abroad. There are also given specific alternatives that contribute to the development of the talents. The third chapter describes the fundamental characteristics of gifted children, but also the problems that in the context of the gifts may appear. The last chapter is then focused on how education should take place

in the domestic environment, i.e. before the entry to the school, to have an influence on the future development of the talent of the child.

The practical part is then directed to determine the specific particularities of the talented children. In particular, a description of the specific situations and events, which can appear for these children.

Keywords: Gifts, savant, a child prodigy, intelligence, identification, acceleration, enrichment.

Poděkování, motto a čestné prohlášení, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné ve znění:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST.....	13
1 NADÁNÍ.....	14
1.1 NADÁNÍ V HISTORII	15
1.1.1 Osobnosti zabývající se nadáním	15
1.2 MODEL Y NADÁNÍ	17
1.2.1 Modely Bushové a Reinhartové	17
1.2.2 Mönks-Renzulliho model triadické interdependence.....	17
1.3 DRUHY NADÁNÍ.....	18
1.4 IDENTIFIKACE NADÁNÍ	19
1.4.1 Etapy identifikace.....	19
1.4.2 Chyby při identifikaci	20
2 PODPORA NADANÝCH DĚTÍ.....	21
2.1 METODY PRÁCE S NADANÝMI DĚTMI.....	21
2.2 KONKRÉTNÍ ALTERNATIVY PRO VÝUKU NADANÝCH DĚTÍ.....	22
2.3 ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE NADANÝMI DĚTMI.....	23
2.3.1 Organizace v zahraničí.....	23
2.3.2 Organizace v České republice	24
3 CHARAKTERISTIKA NADANÝCH DĚTÍ.....	26
3.1 VÝVOJOVÉ MEZNÍKY U NADANÝCH DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	26
3.2 PROJEVY NADANÝCH DĚTÍ.....	28
3.3 PROBLÉMOVÉ CHOVÁNÍ NADANÝCH DĚTÍ.....	30
3.3.1 Zdroje problémů nadaných dětí	30
3.3.2 Typické projevy problémového chování u nadaných dětí	31
4 POHLED RODIČŮ NA NADÁNÍ SVÝCH DĚTÍ	32
4.1 RIZIKOVÉ SKUPINY NADANÝCH DĚTÍ	33
4.2 JAK MOHOU RODIČE POMÁHAT ROZVÍJET NADÁNÍ SVÝCH DĚTÍ.....	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
5 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	36
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	36
5.2 CÍL VÝZKUMU	36
5.3 DRUH VÝZKUMU	36
5.4 SUBJEKT VÝZKUMU	37
5.5 ZPŮSOB ZÍSKÁVÁNÍ A ZPRACOVÁNÍ DAT.....	37
5.5.1 Způsob získávání dat.....	37
5.5.2 Způsob zpracování dat	39
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	40

6.1	TRS 1: ČTENÍ A PSANÍ.....	40
6.2	TRS 2: SOCIÁLNÍ VZTAHY A SCHOPNOST KOMUNIKACE	41
6.3	TRS 3: SEBEPOZNÁNÍ.....	42
6.4	TRS 4: SMYSL PRO HUMOR	42
6.5	TRS 5: UČEBNÍ NÁVYKY	43
6.6	TRS 6: MIMOŠKOLNÍ ZÁJMY	43
6.7	TRS 7: SOUTĚŽIVOST	44
6.8	TRS 8: ODMÍTÁNÍ AUTORITATIVNÍHO VEDENÍ.....	45
6.9	TRS 9: PUNTIČKÁŘSTVÍ, SMYSL PRO DETAIL A ÚCTA K PRAVIDLŮM	46
6.10	TRS 10: RESPEKTOVÁNÍ PRAVIDEL DANÝCH RODIČI.....	47
7	SHRNUTÍ SBĚRU DAT	49
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	54
	SEZNAM OBRÁZKŮ	55
	SEZNAM TABULEK.....	56
	SEZNAM PŘÍLOH.....	57

ÚVOD

O nadaných slyšíme dnes a denně, ale jak se chovají doma či v nepřítomnosti veřejnosti, to je nám často záhadou. Proto je diplomová práce zaměřena tímto směrem a snaží se tyto jejich specifčnosti přiblížit.

Nadání je v dnešní době stále diskutovanějším tématem. Mnozí autoři se v minulosti zabývali touto problematikou, avšak k jednotné definici tohoto pojmu nedospěli. Neshodli se ani na tom, jak chápat pojmy nadání a talent. Pro část vědců znamenaly tyto pojmy synonyma, pro druhou část se však jednalo o zcela odlišné pojmy. V případě odlišného pojmání těchto pojmů se můžeme nejčastěji setkat s vysvětlením, že vysoké nadání je spojeno s vysokou inteligencí jedince ve více oblastech, naopak talent je chápán jako vynikající výkon pouze v jedné oblasti, například sportu, či umění. (Mönks, Ypernburg, 2002).

Nadání je zapříčiněno zčásti dědičností, avšak důležitý podíl na jeho dalším vývoji má také prostředí, v němž se daný jedinec nachází. Pokud je prostředí, které jedince obklopuje, bohaté na podněty, jež přispívají k rozvoji nadání, dochází u dítěte k neustálému zlepšování svých schopností a dovedností. Naopak pokud je vnější prostředí chudé na stimulační podněty, může docházet k postupnému ubývání motivace, až k úplné ztrátě nadání. Zřejmě nejvíce podporuje vývoj dítěte správná výchova a vzdělávání, které se uskutečňují zčásti prostřednictvím školských zařízení, avšak největší vliv mají na dítě jeho rodiče.

Stejně jako u handicapovaných dětí, nemocných osob, či seniorů, i u nadaných dětí se denně setkáváme s celou řadou stereotypních názorů. Důvod napadání nadaných je často nepochopitelný. Mohou za to snad závistivé oči „obyčejných“ lidí? Jedná se většinou o výroky typu: Nadané děti jsou bezproblémové; S nadanými žáky není třeba dále pracovat; Nadaní jsou za všech okolností milí, slušní a příkladně se chovající žáci. Právě díky tomuto chování vůči nadaným, se u nich ve většině případů, dříve či později, vyskytnou obranné mechanismy různého typu. Může se jednat o nezáměr o okolní svět, frustraci, či snížené sebevědomí. Každé dítě se s tím vyrovnává po svém.

Cílem této diplomové práce je zjistit, jaké jsou specifické znaky dětí s nadáním, a to z pohledu jejich rodičů. Chování nadání u dětí se dá samozřejmě sledovat i z pohledu jejich učitelů ve škole či školce, avšak ti ve většině případů odhalí pouze intelektuální stránku nadání podle jejich školních výsledků. Proti tomu rodiče jsou s dítětem od jeho narození, tudíž je jejich pohled na nadání svého dítěte všestranný a nezkrácený. Včasná identifikace

nadání je zřejmě nejdůležitější fází rozpoznávání výjimečného nadání. To se u dětí může objevit již v kojeneckém věku, kdy u nich můžeme pozorovat rozdíly v aktivitě a soustředění pozornosti. Celkově se dá říci, že nadané děti mají urychlený intelektový vývoj, a tudíž se u nich dříve objevují schopnosti, jež jsou typické až u dětí staršího věku.

Teoretická část je zaměřena na objasnění základních pojmů spojených s problematikou nadání, určení obecných charakteristických rysů nadaných dětí a následný pohled jejich rodičů na jejich specifické zvláštnosti.

Praktická část je pak zaměřena na samotný výzkum, v němž je hlavním cílem zjištění, jaké společné znaky sledují rodiče nadaných dětí na svých ratolestech, existují-li mezi nimi společné zvláštnosti a jakým způsobem se tyto děti celkově projevují navenek.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NADÁNÍ

„Nadání je odlišnost od průměru ve smyslu nadbytku něčeho, co člověku umožňuje vykonávat jisté činnosti na vyšší úrovni, jako běžná populace“ (Jurášková, 2003, s.11). Pokud bychom se na definice nadání zaměřili hlouběji, zjistili bychom, že jich je celá řada. Například na počátku 70. let 20. století v USA vytvořil S. Marland definici, jenž tvrdí, že „nadání jsou identifikováni profesionálně kvalifikovanými osobami jako děti s přednostmi význačnými pro schopnost vysokého výkonu. Tyto děti vyžadují odlišné vzdělávací programy a služby nad rámec běžně poskytovaných běžným vzdělávacím programem k tomu, aby mohly přispět ke svému prospěchu i užitku společnosti“ (Machů, 2010, s.21).

Často se dnes setkáváme s názory, že nadání jedinci jsou ti s vysokou inteligencí. To však není tak zcela pravdivý výrok. Na vývoji nadání se totiž podílí celá řada dalších faktorů. Na tuto chybnou myšlenku poukázal už B. Geist: „Přestože nadání představuje celý soubor faktorů, který musí být pojímán ve své komplexnosti, byl pojem „nadání“ redukován na IQ, měřený různými testy“ (Geist In Hříbková, 2007, s.10). Vědci se inteligencí zabývali již před mnoha desítkami let, avšak ke shodné definici nedospěli. Zajímavé je tvrzení, že „na inteligenci je nejzajímavější, že vůbec nevíme, co to je“ (Youngson, 2000, s.235).

V souvislosti s nadáním se můžeme setkat s pojmem **savant**, který označuje jedince, jenž je mimořádně talentovaný pouze ve velmi omezené oblasti. Vyniká často v oblastech kalkulativních či paměťových. Schopnosti savantů jsou většinou velmi originální. Může jít například o schopnost zapamatovat si všechna kalendářní jména, nebo naučit se s naprostou přesností názvy dnů, které patřily k určitému datu v minulosti či budoucnosti, to vše v rozmezí až několika tisíc let. Tuto schopnost měla jednovaječná dvojčata Georgie a Charles, která vstoupila do dějin nadání pod názvem „Calendar Calculator“ (Machů, 2010).

Dalším zajímavým pojmem vztahujícím se k nadání je **zázračné dítě**. Takové dítě, často již před desátým rokem života, podává výkon v některé oblasti, který je srovnatelný s výsledkem dospělého profesionála. Z historie nadání můžeme uvést velké osobnosti, jako byl Thomas Alva Edison, Wolfgang Amadeus Mozart, Vincent van Gogh, Ludvig van Beethoven nebo Pablo Picasso (Feldman In Jurášková, 2003).

1.1 Nadání v historii

Původně se lidé domnívali, že výjimečné nadání je zapříčiněno působením nadpřirozených sil. Neobyčejné schopnosti měli pouze bohové, kteří na sebe mohli brát lidskou podobu. Výjimečný člověk byl tedy chápán jako převtělení nějakého boha. To lze jednoduše demonstrovat na obrazu starého Řecka, kde každý bůh vynikal v nějaké schopnosti. Mohli jsme se zde také setkat s polobohy, kteří byli sice lidmi, ale bohové jim poskytli výjimečnou moc, díky níž se odlišovali od ostatních lidí. Ve starověkém Římě dokonce lidé věřili, že každý člověk má svého strážného ducha (strážného anděla), který jej ochraňuje a pomáhá mu. Tohoto ducha nazývali **genius**, tedy termínem, který se uchoval dodnes pro označení mimořádně nadaného jedince (Dočkal, 2005).

Spolu s vývojem společnosti se měnily i názory vědců na to, jak vlastně nadání vzniká. V průběhu dějin se tedy vyvinulo několik úvah o vzniku nadání:

- 1) Patologická linie – za příčinu nadání byla považována nějaká psychická nebo somatická choroba.
- 2) Biologická linie - tento směr vyzdvihoval dědičnost, jako hlavní příčinu mimořádných schopností. Důležitá je také stavba těla, zejména velikost lebky. H.J.Eysenc uvádí, že přibližně 80% lidské inteligence je vrozeno a zbylých 20% lze pak ovlivnit prostředím.
- 3) Psychoanalytická linie – pro vývoj nadání je velmi důležitá motivace, která jedince posunuje k poznávání stále nových věcí a informací.
- 4) Environmentální linie – nadání je rozvíjeno hlavně za spoluúčasti správného a pro dítě podnětného prostředí. Velký důraz je kladen zejména na výchovu a vzdělávání, což tvrdil už Jan Amos Komenský (Hříbková In Machů, 2010).

1.1.1 Osobnosti zabývající se nadáním

Problematikou nadání se zabývali filozofové a vědci již několik stovek let, avšak největšího pokroku v této sféře bádání bylo docíleno až na přelomu 19. a 20. století, zejména však v první polovině 20. století.

Průkopníkem novodobého zkoumání inteligence a nadání se stal **Francis Galton** (1822 - 1911), který ze svých výzkumů vyvodil tzv. teorii fixní inteligence, tedy fakt, že intelligen-

ce je vrozená, neměnná a nelze ji ovlivnit prostředím ani výchovou (Jurášková, 2003). K těmto výzkumům ho inspiroval jeho bratranec Charles Darwin se svou evoluční teorií. Galton zkoumal rodokmeny nejvýznamnějších osobností své doby a zjistil, že mezi většinou z nich existují více či méně vzdálená rodinná pouta. Výsledky těchto bádání pak byly shrnuty do knihy s názvem „Dědičný génius“. V roce 1884 otevřel Antropologickou laboratoř, v níž se měřilo smyslové vnímání, motorické funkce a velikost lebky a na základě získaných výsledků byla pak určena inteligence každého jedince (Machů, 2010).

Další významnou osobností byl **Alfred Binet** (1857 - 1911), který spolu se Simonem vytvořil sérii testů inteligence, které se staly základem pro IQ testy dnešního typu. Soubor těchto testů byl pojmenován Binetova-Simonova inteligenční škála. Binet také zavedl pojem mentální věk (Jurášková, 2003).

Dalším průkopníkem problematiky nadání byl **Lewis M. Terman** (1877 - 1956), který proslul zejména díky svému výzkumu 1528 nadaných dětí s IQ vyšším než 130 z roku 1921. Výzkum ukázal, že extrémně nadané děti se vyznačují silnou motivací, pochází z podnětného socio-ekonomického prostředí, mají lepší výsledky ve škole a celkově jsou fyzicky odolnější, než jejich průměrně inteligentní vrstevníci (Jurášková, 2003). Terman také poupravil Binetovu-Simonovu inteligenční škálu, kterou nazval Stanford-Binetův test. Z tohoto testu pak **William Stern** (1871 - 1938) vyvodil pojem inteligenční kvocient IQ, jak ho známe dnes. Tento kvocient získáme výpočtem rovnice, kdy je IQ rovno podílu mentálního věku a fyzického věku dítěte, vynásobeno 100. Pod pojmem mentální věk se skrývá vyspělost dítěte (pokud by tedy desetileté dítě vyřešilo nanejvýš úlohy, které dokáže vyřešit i většina desetiletých, pak je mentální věk roven 1), pod pojmem fyzický věk pak skutečný věk dítěte (Boroš, 2002).

$$IQ = \frac{\text{mentální věk}}{\text{fyzický věk}} \cdot 100$$

Lev S. Vygotskij (1896 - 1934) vyvrátil Galtonovu teorii o bezprostředním vlivu dědičnosti na inteligenci dítěte svým tvrzením, že inteligence je sice vrozená, ale může se rozvíjet prostřednictvím působení vnějších vlivů na dítě, a to zejména výchovou a vzděláváním (Jurášková, 2003).

Další významnou osobností zabývající se problematikou nadání byl **Sydney Marland**, který v 70. letech 20. století vytvořil v USA dodnes platnou definici nadání, která je uvedena již v úvodu této kapitoly.

1.2 Modely nadání

1.2.1 Modely Bushové a Reinhartové

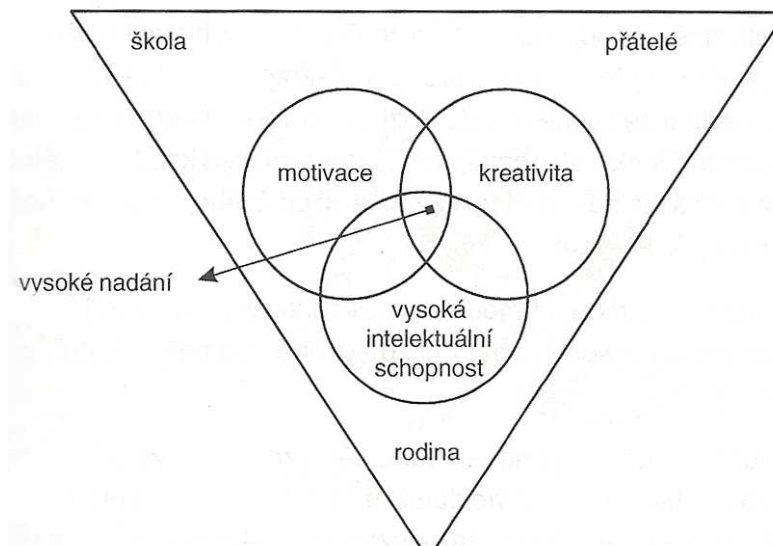
Autorky rozlišují 4 modely nadání podle toho, na kterou složku osobnosti je rozvinuté nadání zaměřeno:

- 1) Modely založené na schopnostech – vychází z domněnky, že intelektuální schopnosti se v průběhu života nemění, jsou tedy stabilní a vrozené. K udržení těchto schopností je však třeba být neustále motivován k dalšímu výkonu.
- 2) Modely kognitivních složek – zaměřují se zejména na procesy přijímání a zpracování informací. Ke zjištění těchto schopností se doporučuje užívat místo kvocientu IQ spíše kvocientu QI, který vyjadřuje kvalitu zpracování informací.
- 3) Modely orientované na výkon – jedná se o způsoby, jakými jedinci realizují své vrozené vlohy a následně je převádí na mimořádný výkon.
- 4) Sociokulturně orientované modely – nadání je podmíněno působením prostředí (Mönks, Yperburg, 2002).

1.2.2 Mönks-Renzulliho model triadické interdependence

Renzulli tvrdí, že vysoké nadání zahrnuje tři důležité znaky osobnosti, a tedy vysoké intelektuální schopnosti, tvořivost a motivaci. Tyto faktory spolu souvisí, a tudíž je lze nazývat triádou. Vysoká intelektová schopnost je podle něj patrná u jedinců s IQ nad hodnotou 130, která se objevuje pouze u 5-10% lidské populace. Motivací pak označuje vůli k vykonání určité činnosti, či k dokončení započaté práce. Tvořivostí se pak rozumí schopnost mít originální nápady a uskutečňovat je na základě samostatného a produktivního myšlení. (Mönks, Yperburg, 2002).

Mönks tuto triádu doplnil o interakci se školou, přáteli a rodinou. Z této teorie tedy vyplývá, že všechny prvky na sebe působí, přičemž jejich základním spojovacím článkem je spoluúčast sociálního kontaktu (Jurášková, 2003).

Obrázek 1: Vícefaktorový model vysokého nadání se třemi osobnostními znaky (vysoká intelektuální schopnost, motivace, tvořivost) a třemi sociálními okruhy (rodina, škola, přátelé) (Machů, 2010, s.24)

1.3 Druhy nadání

Existuje celá řada dělení nadání podle různých kritérií. Jako nejpřehlednější se jeví zřejmě dělení podle druhu nadání. Nadání se v tomto případě rozděluje podle oblasti, v níž vykazuje jedinec mimořádných výsledků. Můžeme tedy hovořit o nadání, které se projevuje jako:

- 1) Všeobecná intelektuální schopnost – je základem pro ostatní druhy nadání.
- 2) Specifické akademické vloh - jedinec vyniká například v matematice či historii.
- 3) Kreativní schopnost – pomáhá jedinci utvářet nové a jedinečné nápady či produkty.
- 4) Schopnost vůdcovství ve skupině.
- 5) Umělecká schopnost – nadání v hudbě, tanci či výtvarném umění.
- 6) Psychomotorická schopnost – je realizací pohybových vloh. Jedná se zejména o nadání ve sportovních odvětvích (Webb In Jurášková, 2003).

Nadání dítěte se může projevit v jakékoliv oblasti. Některé dítě může být talentované na učení, jiné na sport a další může vynikat například ve zpěvu. Záleží tedy na osobnosti každého jedince, na jeho zálibách a koníčcích. Jako jeden z nejdříve zpozorovatelných ukazatelů vysokého nadání je často uváděna tvořivost. Není však tvořivost, jako tvořivost. Ně-

kdo může být tvořivý ve vymýšlení nových, neotřelých matematických úkolů, či fyzikálních pokusů, někdo je naopak tvořivý zase v oblasti umělecké. Je však více než jisté, že tvořivost, samozřejmě spolu s intelektovými vědomostmi, tvoří nedílnou součást včasné identifikace vysokého nadání.

1.4 Identifikace nadání

Identifikace nadaných dětí je velmi důležitá, zejména z důvodu, aby takové dítě bylo včas zařazeno do speciálního výukového programu. Dalším důvodem je také fakt, že nadaní jsou ti, kteří přispívají velkou měrou k vývoji lidstva. Bohužel v dnešní době se uplatňuje spíše opačný výrok, který by bylo možno, včasnou identifikací nadaných, v budoucnu vyvrátit: *„Rozumný člověk se přizpůsobí světu, nerozumný se pokouší přizpůsobit si svět. Proto celý pokrok lidstva závisí na nerozumných lidech“* (Shaw In Laznibatová, 2007, s.153).

Identifikace je přirozenou součástí výchovně vzdělávacího procesu. Jedná se o proces vyhledávání nadaných dětí. Čím je dítě mladší, tím je identifikace jeho nadání složitější, avšak čím dříve se toto nadání identifikuje, tím je následné edukační působení efektivnější, neboť se mohou začít dříve využívat specifické výukové metody, vyhovující jeho potřebám. Identifikace může probíhat buď záměrně, kdy je nadání zpozorováno nečekaně, nebo záměrně, tedy pomocí různých metod k zjištění mimořádného nadání. Mezi takové metody můžeme zařadit zejména pozorování, standardizované testy, dotazníky nebo portfolia, tedy souhrn materiálů o dítěti (Jurášková, 2003).

1.4.1 Etapy identifikace

Ve výchovně vzdělávacím procesu se identifikace uskutečňuje postupně a v průběhu delšího časového období. Nejprve je dítě navrženo na základě vynikajících výsledků z různých testů a zkoušek, pak následuje navržení nadaného dítěte učitelem. V další fázi jde o nominaci dalšími blízkými osobami, jako jsou spolužáci nebo rodiče a následně se dítě testuje již standardizovanými testy na identifikaci vysokého nadání. V závěrečném kroku se pak zjišťuje, zda jsou výsledky z předešlých testů korektní a je z nich možno usoudit, že dítě můžeme opravdu zařadit do kategorie nadaných dětí (Fořtík, Fořtíková, 2007).

1.4.2 Chyby při identifikaci

Aby byla identifikace efektivní, je třeba dodržovat správné zásady a postupy. Hlavně si musíme dát pozor na chyby při vyhledávání nadání. Mezi nejčastější chyby se řadí zejména negativní chyba identifikace, pozitivní chyba identifikace nebo nálepkování. Negativní chybou rozumíme fakt, že nadání dítěte není objeveno, nebo je objeveno až v pozdějším věku, kdy už je většinou změna edukačního prostředí neefektivní. Pozitivní chybou je pak chápáno posouzení dítěte jako nadaného, i když ve skutečnosti nadané vůbec není. Jako nálepkování je označováno stereotypní vnímání a jednání s nadanými dětmi. Takové děti tedy dostávají různé přívlastky, „nálepky“, díky nimž se hůře začleňují do kolektivu vrstevníků (Machů, 2010).

2 PODPORA NADANÝCH DĚTÍ

„Není většího bezpráví, než jednat s nestejnými jako se stejnými“ (Mönks, Ypernburg, 2002, s.83). Tento výrok znázorňuje fakt, že každé dítě je jedinečné, vyvíjí se odlišnou rychlostí a za pomoci odlišných prostředků. Každé dítě má právo vzdělávat se a rozvíjet své nadání takovým způsobem, jaký je pro něj žádoucí. Právě díky rozdílným potřebám dětí ve školách se dnes využívá celá řada různých postupů a metod ve výuce.

Dítě může být buď zařazeno do speciální třídy pro nadané děti, je tedy segregováno, nebo může být integrováno do klasické nespécializované třídy (Machů, 2010).

Jako výhodu v segregaci do speciální třídy pro nadané je možné spatřovat ve faktu, že třída se může plně zaměřit na rozvoj speciálních výukových potřeb svých žáků a nemusí čekat na „pomalejší“ spolužáky. Naopak mezi nevýhody můžeme zařadit časté nálepkování nadaných žáků a izolovanost od ostatních vrstevníků. Při výběru, zda své dítě integrovat, či segregovat, je třeba brát v potaz zejména věk dítěte. Odborníci však doporučují spíše dítě integrovat do normální školy, aby se dítě pohybovalo v kolektivu svých přátel a neodcizilo se od nich. Velkým problémem je u nás však hlavně nedostatečná dostupnost speciálních škol pro nadané.

2.1 Metody práce s nadanými dětmi

Jedním ze stereotypních názorů na nadané děti je i ten, že jsou nadané z důvodu, že se jim doma dostává nepřeborné množství stimulačních podnětů, které napomáhají k rozvoji jejich nadání. Takové děti chodí často hezky oblékané, aby ukázaly svou odlišnost od ostatních na první pohled. Často se ve školách v souvislosti s nadanými žáky můžeme tedy setkat s tzv. efektem svatého Matouše: „*Každému, kdo má, bude přidáno; kdo nemá, tomu bude odňato i to málo, co má.*“ Z tohoto výroku vyplývá, že škola dává nejvíce žákům, jejichž rodina se jim věnuje, vytváří jim zázemí a dostatečně je motivuje. (Kalhous, Obst, 2002). Naopak děti průměrné, vzhledem a vystupováním „nezajímavé“, jsou řazeny mezi průměr a tak se s nimi i jedná.

Z řady výzkumů vyplynulo, že nadané děti zvládají již před nástupem na základní školu, 35-50% učební látky, která se zde bude probírat. Proto je třeba dítěti poskytnout různé výukové alternativy, aby se ve škole nenudily (Štáva In Šimoník, 2010). Mezi takové alternativní metody výuky můžeme zařadit:

- 1) **Urychlování (akcelerace)** – jde o postup, kdy je dítě vzděláváno rychlejším tempem, než ostatní děti z jeho třídy. Právě urychlení vzdělávání poskytuje jedinci možnost dřívějšího přechodu na navazující školu nebo na univerzitu nebo dokonce přeskočení jedné, či několika tříd (Mönks, Ypernborg, 2002).
Tento typ se však nejeví jako zcela správný, neboť dítě je vystaveno celé řadě zásadních změn. Z pohledu intelektuálního zřejmě nebude mít problémy a výukovou látku vyššího ročníku bude zvládat bez potíží, avšak v sociální a emoční stránce osobnosti se mohou komplikace vyskytnout. Dítě se totiž musí odpoutat od svého stávajícího třídního kolektivu vrstevníků, s nimiž má již vytvořen jistý vztah a musí si zvykat na nové, starší spolužáky. To vše může u dítěte vyvolávat negativní emoce a řadu dalších nežádoucích účinků, jako je frustrace či introvertní chování.

- 2) **Obohacování (enrichment)** – jde o rozšiřování nebo též prohlubování učební látky. Nadané dítě v takovém případě zvládá v rychlejším tempu více učební látky, než jeho spolužáci. Typickým příkladem obohacení výuky je zejména možnost navštěvovat různé volitelné předměty dle zájmu dítěte. Dále může jít o návštěvy různých kulturních akcí, či letní vzdělávací tábory (Mönks, Ypernborg, 2002).
V USA se šíří myšlenky, zda zavést do škol „kooperativní učení“. Šlo by o to, že chytřejší žák ze třídy by pomáhal svým slabším spolužákům. Řada vědců je však proti této metodě, neboť „*žák by měl hledat to obtížné, hledat výzvu pro sebe a ne pro ostatní*“ (Mönks, Ypernborg, 2002, s.59).

2.2 Konkrétní alternativy pro výuku nadaných dětí

V prostředí škol existuje dnes celá řada možností, jak podporovat rozvoj nadaného dítěte. V České republice se touto problematikou zabývá Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, který uvádí následující metody vhodné pro výuku:

- 1) Individuální vzdělávací plán,
- 2) doplnění a rozšíření vzdělávacího obsahu,
- 3) zadávání specifických úkolů,
- 4) samostatná práce či projekty – Projekt je „komplexní úkol, spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj zodpovědnost, aby svou činností dosáhl výsledného žádoucího výstupu projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vychází z nově získané zkušenosti“ (Maňák, Švec In Kratochvílová, 2006, s.36).
- 5) vnitřní diferenciaci žáků v některých předmětech,
- 6) účast ve výuce některých předmětů ve vyšších ročnících, protože probíranou látku ve svém ročníku už žák umí – někdy se můžeme setkat s výrazem „metoda Otáčení dveří“, jejímž zakladatelem byl Američan Renzulli.
- 7) speciální třídy pro nadané,
- 8) vynechání ročníku (Štáva In Šimoník, 2010).

Existují také speciální školy, které se zaměřují na vzdělávání nadaných dětí. Nejčastějším typem takových škol je škola ve stylu Montessori pedagogiky. Dalo by se říci, že Montessori pedagogika je jakýsi skrytý učební plán pro vysoce nadané děti. Takové školy se opírají hlavně o princip svobodné volby, kdy se dítě může samo rozhodnout, co chce dělat a v jakém pracovním tempu. Pracovat samostatně a sám objevovat nové věci, vede totiž k samostatnosti a zodpovědnosti za své jednání. Učitel zde figuruje pouze jako pozorovatel a pomocník. Žáci jsou ve třídách seskupováni nikoliv podle věku, ale především podle jejich zájmu. Program školy je také často obohacován návštěvami muzeí, divadel a jiných kulturních akcí, čímž si stále rozšiřují oblast svých znalostí (Mönks, Ypernburg, 2002).

2.3 Organizace zabývající se nadanými dětmi

2.3.1 Organizace v zahraničí

Ve 20. století vznikla celá řada organizací, které se zaměřují na pomoc a podporu nadaných dětí i jejich rodičů. Mezi nejznámější americké organizace je řazena Americká asociace pro nadané děti nebo Národní asociace pro nadané děti. Od roku 1922 pak začaly v New Yorku vznikat první speciální třídy pro nadané děti (Machů, 2010).

V Evropě se v tomto období začaly rozvíjet alternativní školy, zejména typu Montessori pedagogiky, které jsou přizpůsobeny potřebám nadaných dětí. V roce 1946 pak byla v Oxfordu založena dodnes fungující organizace **Mensa** a v roce 1988 dále vzniká evropská společnost **ECHA** (European Council for High Ability, neboli Evropská rada pro vysoké schopnosti), jejímž cílem je umožnit co největšímu počtu nadaných dětí optimální rozvoj schopností a vědomostí i jejich pozdější uplatnění (Mönks, Ypernburg, 2002).

2.3.2 Organizace v České republice

Základním dokumentem, který se zabývá vzděláváním nadaných dětí, je Národní program rozvoje vzdělávání v ČR, neboli Bílá kniha. Pod tento dokument pak spadá celá řada dalších, velmi důležitých, dokumentů, které také velkou měrou zasahují do problematiky vzdělávání nadaných dětí (Maňák, Janík, Švec, 2008).

Školní výuka se řídí zejména Školským zákonem č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a také Vyhláškou č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

V českých školách se můžeme také setkat s metodikou péče o nadané. Ti jsou určeni takovým školám, které potřebují metodickou a konzultační pomoc při identifikaci mimořádného nadání. Jejich jednání je koordinováno Institutem pedagogicko-psychologického poradenství (Šťáva In Šimoník, 2010).

Díky podpoře z Evropské unie se u nás v poslední době začínají rozvíjet programy, které spadají pod ESF (Evropský sociální fond). Tyto projekty mají za úkol podporovat děti se speciálními výukovými potřebami. Za tímto účelem se rozvíjí v českých školách nová pozice, pozice asistenta pedagoga, který pomáhá takto potřebným dětem. Jde zejména o pomoc integrovaným dětem do normálních základních škol. Asistent pomáhá dítěti začlenit se do kolektivu, předkládá mu nové, zajímavé a originální úkoly, k jejichž řešení je možné využít originálních způsobů a nápadů. To napomáhá dítěti v rozvoji jeho myšlení a fantazie.

Obrázek 2: Přehled kurikulárních dokumentů v České republice
(Maňák, Janík, Švec, 2008, s.34)

V roce 1989 u nás vznikla společnost **STaN-ECHA** (Společnost pro talent a nadání), která spadá pod celoevropskou organizaci ECHA. Společnost pravidelně organizuje odborné semináře a přednášky a pořádá setkání Klubu rodičů nadaných dětí. Zde si rodiče navzájem vyměňují své zkušenosti a rady týkající se jejich dětí. Další organizací působící na území ČR, je **Centrum nadání**, v jehož čele stojí Václav Fořtík, autor řady publikací o nadaných dětech. Centrum realizuje vzdělávání a poradenství, týkající se problematiky nadaných dětí. Významná je také **Mensa ČR**, která spadá pod celoevropskou Mensu. Ta organizuje různé zábavně - vzdělávací akce pro nadané děti. Všechny výše uvedené organizace mají své sídlo v Praze (Machů, 2010).

Pod Národní Institut dětí a mládeže MŠMT spadá oddělení **Talentcentrum**, které zapojuje talentované děti každoročně jak do celostátních, tak i do mezinárodních soutěží. Od roku 2006 se u nás můžeme také setkat s projektem **Talnet**, který využívá e-learning k rozvoji nadání. Dítě je tedy vzděláváno prostřednictvím kurzu přes internet, na jehož závěru pak prezentuje svou práci na semináři či v hodině (Machů, 2010).

3 CHARAKTERISTIKA NADANÝCH DĚTÍ

3.1 Vývojové mezníky u nadaných dětí předškolního věku

U nadaných dětí lze pozorovat jisté zvláštnosti již od kojeneckého věku. Jedná se nejčastěji o jejich celkový urychlený vývoj. Nadaní jedinci mají ve většině případů až o 30% rychlejší vývoj, než je tomu u ostatních dětí. Dovednosti, v nichž nadaní vynikají dříve, jsou shrnuty v tabulce níže (Fořtík, Fořtíková, 2007, s.23-24):

<i>Vývojové mezníky</i>	<i>Normální vývoj (v měsících)</i>	<i>O 30% před- časný vývoj (v měsících)</i>
<i>Hrubá motorika</i>		
Otočí se, převrátí	3	2,1
Samo sedí	7	4,9
Dobře stojí samo	11	7,7
Samo chodí	12,5	8,8
Vyjde schody	18	12,6
Otočí stránky v knize	18	12,6
Dobře běhá	24	16,8
Skáče na obou nohách	30	21
Jezdí na tříkolce s použitím pedálů	36	25,2
Hází balon	48	33,6
Poskakuje se střídáním nohou	60	42
<i>Jemná motorika</i>		
Hraje si s chraстítkem	3	2,1
Drží předměty mezi palcem a ukazovákem	9	6,3
Spontánně čmárá	13	9,1

Nakreslí postavu se dvěma částmi těla	48	33,6
Nakreslí rozeznatelnou osobu s tělem	60	42
Nakreslí osobu s krkem, rukama a oblečením	72	50,4
<i>Rozvoj jazyka</i>		
Hlasově odliší dva různé zvuky	2,3	1,6
Řekne první slovo	7,9	5,5
Reaguje na jméno	9	6,3
Breptá s intonací	12	8,4
Slovní zásoba 4-6 slov	15	10,5
Jména předmětů	17,8	12,5
Slovní zásoba 20 slov	21	14,7
Spontánně kombinuje několik slov	21	14,7
Používá jednoduché věty	24	16,8
Používá osobní zájmena	24	16,8

Tabulka 1: Mezníky ve vývoji nadaných dětí předškolního věku

3.2 Projevy nadaných dětí

Charakteristické projevy nadání lze rozlišovat podle různých kritérií. Mohou se dělit dle stupně nadání, druhu nadání a mnoha dalších specifik. Zřejmě nejpřehlednější se však jeví dělení projevů na tři skupiny podle základních znaků (Laznibatová In Fořtík, Fořtíková, 2007):

<i>Znak nadání</i>	<i>Charakteristika</i>	<i>Popis charakteristiky</i>
<u>Všeobecné znaky</u>	<i>Schopnost abstrakce a generalizace</i>	Schopnost bez problémů zevšeobecňovat i spojovat zdánlivě nesouvisející věci do smysluplných celků.
	<i>Motivace</i>	Převažuje vnitřní motivace nad vnější.
	<i>Záliby a koníčky</i>	Upřednostňují spíše intelektuální zájmy - encyklopedie, knihy či šachy. Nejvíce je zajímaví témata o dinosaurech, vesmíru, přírodních zákonech, válečné strategie a jim podobná témata.
	<i>Pracovní tempo</i>	Započatou činnost musí mít dokonale a bezchybně propracovanou, proto jim dokončení trvá mnohem déle.
	<i>Koncentrace pozornosti</i>	Do zkoumaného problému se často ponoří až tak hluboko, že naprosto nevnímají okolní dění. Koncentrace pozornosti u nich klesá, pokud se jedná o mechanické a monotematické činnosti.
	<i>Paměť</i>	Převládá dlouhodobá paměť před učením z paměti.
	<i>Motivace</i>	Převládá vnitřní motivace nad vnější.
	<i>Psychomotorika</i>	Písmo často působí neúhledným dojmem, proto upřednostňují psaní na počítači. Dávají přednost intelektuálním činnostem před pohybovými aktivitami.

	<i>Přátelství</i>	Upřednostňují přátelství se staršími dětmi před svými vrstevníky.
	<i>Přecitlivělost</i>	Intenzivněji vnímají vše, co se kolem nich děje.
	<i>Vysoká míra energie</i>	
	<i>Zvláštní smysl pro humor</i>	
<u>Tvořivé znaky</u>	<i>Představivost</i>	Vysoká míra představivosti.
	<i>Perfekcionismus</i>	Pracují s velkým nasazením a raději si vybírají náročnější varianty řešení.
	<i>Originální nápady</i>	
	<i>Bohatá fantazie</i>	
<u>Učební znaky</u>	<i>Slovní zásoba</i>	Již v předškolním věku umí číst a psát. Mají bohatou slovní zásobu, kterou umí často správně využívat v mluvené řeči.
	<i>Metakognitivní schopnosti</i>	Mají vlastní strategie řešení problémů i učení.
	<i>Kritické myšlení</i>	Tendence neustále o všem polemizovat a pochybovat. Typická otázka nadaných dětí zní: „Proč?“
	<i>Znalosti</i>	Mají hluboké znalosti v těch oborech, které je zajímají, naopak v předmětech, které jsou pro ně nezajímavé, mohou selhávat.
	<i>Myšlení</i>	Dobré analytické i logicko – matematické myšlení před mechanickým.
	<i>Individuální učení</i>	

Tabulka 2: Základní charakteristiky nadaných dětí

3.3 Problémové chování nadaných dětí

Problémové chování se u nadaných dětí objevuje nejčastěji v případech, kdy jejich výsledky leží hluboko pod úrovní, kterou bychom vzhledem k jejich vysoké inteligenci očekávali. Toto chování se u nich vyskytuje zejména proto, že jejich okolí nedbá na jejich speciální požadavky. Pokud takovým požadavkům není vyhověno, můžeme se u nadaného dítěte setkat s celou řadou negativních projevů chování, jimiž dává najevo svůj nesouhlas s danou situací.

Pro eliminaci těchto projevů je velmi důležité hlavně pozitivní hodnocení sebe sama, což je pohonná síla pro uskutečňování vysokého nadání. Pokud má daný jedinec negativní sebehodnocení, objevuje se u něj problémové chování a negativně hodnotí téměř vše, co se kolem něj děje. Dalo by se říci, že v takovém případě u něj neexistuje žádné vnitřní přesvědčení o vlastních schopnostech (Mönks, Ypernburg, 2002).

3.3.1 Zdroje problémů nadaných dětí

Jak již bylo zmíněno výše, jedním z nejčastějších spouštěčů negativního chování nadaných dětí, je jejich nízké sebehodnocení. Zdroje tohoto hodnocení mohou být různé. Nejčastěji jsou však uváděny následující:

- 1) Nerovnoměrný vývoj – dítě je sice na svůj věk velmi chytré, ale dosud si neví rady v motorických dovednostech (například si neumí zavázat tkaničku, i když ví, jak se to dělá). Může také docházet k situacím, kdy dítě své myšlenky ještě neumí převést do mluvené podoby. Může se také stát, že dítě dokáže pochopit řadu náročných situací, ale protože nemá ještě zcela vyvinutou emocionálně sociální složku osobnosti, nedokáže danou situaci přiměřeně zvládnout.
- 2) Mezilidské vztahy – v případě, že nejsou nadané děti obklopeny lidmi, kteří jsou jim myšlením a jednáním příbuzní, může také docházet ke změnám v jejich chování.
- 3) Sebekritika – nadaní jedinci mají často velmi nízké sebevědomí, což bývá častou příčinou existenčních depresí.
- 4) Vyhýbání se riskování – nadané děti jsou si „jistí v kramflecích“, pokud se jedná o oblast jejich zájmu. V případě, že je něco nezajímá, se raději do úkolu nepouští z obavy, že selžou.

- 5) Perfekcionismus – často si kladou vysoké, až nereálné cíle, jejichž nesplnění se pak projevuje na následném negativním chování.
- 6) Multipotencialita – nadaní jedinci mají většinou mnoho koníčků a zájmů a ve škole se zaměřují na více předmětů najednou. Proto se u nich často objevují problémy zejména v době, kdy si mají zvolit z více variant. Taková situace nastává hlavně při volbě své profesní orientace, kdy jedinec řeší problém, kterým směrem se dále orientovat (Webb In Machů, 2010).

Všechny tyto faktory, a mnohé další, mohou vést k problematickému chování či k nepřiměřenému jednání v dané situaci.

Dalším takovým faktorem ovlivňujícím chování nadaného dítěte, může být také obyčejný strach. Je velmi zajímavé, čeho se nadané děti obávají. Z výzkumů totiž vyplynulo, že nadané děti mladšího školního věku se oproti svým vrstevníkům, kteří mají strach z konkrétních zvířat (hadi, pavouci), obávají spíše přírodních katastrof, smrti, válek nebo vesmírných katastrof. To vše se pak odráží na jejich následném chování.

3.3.2 Typické projevy problémového chování u nadaných dětí

- špatná koncentrace pozornosti,
- pomalé učební tempo,
- nízká vnitřní motivace,
- nespokojenost s vlastními učitelskými výsledky,
- strach ze zkoušení,
- nízká sebedůvěra,
- pocit nepřijetí spolužáky (Mönks, Ypermburg, 2002).

4 POHLED RODIČŮ NA NADÁNÍ SVÝCH DĚTÍ

Jak praví staré lidové přísloví: „Nadání máme od Boha“. Každý člověk je jedinečný a má jiný potenciál. Ne každý však může všechen tento potenciál uplatnit. Rozhodující roli zde hraje péče, kterou mu jako dítěti věnují jeho rodiče. Neměli by v žádném případě zanedbávat svou povinnost rozvíjet nadání svého dítěte, protože špatně vedená výchova může mít negativní účinky (Campbell, 2001).

Názory rodičů na nadání u svých dětí se většinou v mnoha ohledech i detailech shodují nebo jsou velmi podobné. Často se setkáváme s tvrzeními, že nadání u jejich dětí se začalo objevovat již ve velmi brzkém věku. Nadání se projevuje zejména v oblasti mluvení, myšlení a tvorby vlastních postupů zpracování informací.

V případě zjištění mimořádného nadání u dítěte, je vhodné toto nadání dále podporovat, avšak nenásilnou formou. Rodiče mohou k dobrému vývoji svého dítěte přispívat zejména poskytováním vhodného a pro dítě bohatého prostředí – tedy pořízováním vhodných hraček, či návštěvami kulturních akcí, jako jsou muzea, divadla, zoologická zahrada a další. V případě, že rodiče své dítě přehlcojí různými podněty, může to na něj mít spíše negativní účinky, dokonce může dojít až k potlačení motivace a následný ústup, až zánik nadání. Také zákaz, či potlačování mimořádného nadání dítěte, je nevhodnou formou práce s ním. Naprosto ideální je nechat dítě samovolně se vyvíjet, dle svých individuálních zájmů a potřeb, v pro něj vyhovujícím tempu.

V dnešní době už existuje spousta metod a činností, které slouží rodičům, jako návod k pozitivnímu rozvíjení nadání svých dětí. Jako příklad můžeme uvést pár aktivit, které jsou vhodné k rozvoji grafomotoriky a myšlení dětí předškolního věku:

- 1) Kniha detektiva – dítě si píše tajný deník, v němž znázorňuje své myšlenky.
- 2) Kniha nápadů – dítě zapisuje příběhy, které je samotné v dané chvíli napadnou.
- 3) Slovník cizích slov – předložíme dítěti několik cizích slov a ono je vysvětluje, popisuje, popřípadě kreslí.
- 4) Hádky, rébusy, hlavolamy, vtipy.
- 5) Pexeso, dramatizace pohádky, vymyšlení slov a začáteční písmeno, hra Uhádni věc, na kterou myslím a mnohé další (Lipnická, 2007).

4.1 Rizikové skupiny nadaných dětí

Z řady výzkumů vyplynulo, že nadané děti považují svou rodinu mnohem častěji za hlavní omezující faktor, na rozdíl od průměrných dětí (Landau, 2007).

Nejčastější skupinou ohrožených nadaných dětí jsou nadané dívky. Je to z velké části tím, že rodiče na ně kladou často mnohem větší nároky, než na chlapce. Dívka by v očích rodičů měla být ta chytrá a vzdělaná. I přes mnohá snažení o dosažení tohoto nelehkého cíle, často selhávají, což ve většině případů vede k rezignaci, ústupu a následnému uzavření se a získání pouhé role ženy v domácnosti. Jak tomuto jevu předcházet? Nabízí se hned několik možností, mezi něž patří zejména fakt, aby rodiče pracovali s genderově nestereotypními názory vůči svým dětem. Není tedy vhodné určovat v domácnosti typicky mužské a typicky ženské činnosti a podobně. Je třeba jednat s každým dítětem individuálně a dle jeho zájmů, ne podle přání svých rodičů (Machů, 2010).

Další ohroženou skupinou jsou děti podvýkonné. Děti, které jsou nejvíce ohroženy, pocházejí většinou z nefunkčních nebo neúplných rodin, v nichž se nevyskytuje vhodné prostředí pro rozvoj jejich nadání. Může jít také o děti, jejichž rodiče jim předkládají nevhodné výchovné taktiky. Podvýkonnost bývá též ovlivněna pořadím narození dítěte v rodině, počtem sourozenců, ale zejména se jedná o vysoké nároky rodičů na nadání a vzdělání svých dětí (Davis, Rimmová In Machů, 2010).

4.2 Jak mohou rodiče pomáhat rozvíjet nadání svých dětí

V období předškolního věku je dítě velmi fixováno na své rodiče, zejména matku, proto se často snaží chování a jednání těchto autorit napodobovat. Měli bychom si tedy dávat pozor, co před dítětem děláme a jak se chováme, protože dítě toto chování považuje za normální a správné, což může mít negativní vliv na jeho pozdější intelektový i celkový osobnostní vývoj. Dítě totiž *„nejvíce vychováváme, když si myslíme, že vůbec nevychováváme“* (Matějček, 2005, s.170).

Klasickou hračkou v předškolním věku, která napomáhá k rozvoji dětského myšlení, je uváděna zejména stavebnice Lego a hračky jí podobné, například puzzle. Tyto hračky slouží dítěti hlavně k procvičování procesu syntézy části v celek nebo naopak analýzy celku v části (Matějček, 2005).

Je však velmi důležité, aby byly rozvíjeny všechny osobnostní stránky, ne pouze některé, aby nedocházelo k problémům v dalším vývoji dítěte. „*Je třeba využít veškeré energie k tomu, aby přítomná zkušenost byla co nejbohatší a co nejvýznamnější. Opatřuje-li okolí ve škole a mimo školu takový stav věcí, aby se přiměřeně zúžitkovaly přítomné schopnosti nezralé mládeže, o budoucnost vyrůstající společnosti bude nejlíp postaráno*“ (Dewey In Kratochvílová, 2006, s.11).

Abychom na dítě působili efektivním způsobem, který vede k rozvoji nadání, měli bychom dodržovat několik důležitých zásad:

- 1) Orientace na dítě a respektování jeho zájmů.
- 2) Nezávislost, neboli podpora samostatnosti dítěte a vlastních způsobů v řešení.
- 3) Otevřenost k novým myšlenkám či věcem.
- 4) Akceptace názorů a nedirektivní přístup k dítěti.
- 5) Komplexnost – podávání dostatečného množství podnětů napomáhajících k rozvoji nadání.
- 6) Nekonkurenčnost – neměli bychom porovnávat výsledky nadaného dítěte s výsledky jiných dětí, ani vyzdvihovat nadání svého dítěte na úkor ostatních dětí.
- 7) Flexibilita – dítě by se mělo samo rozhodovat, kdy bude provádět jakou činnost, nemělo by mít pevně stanovený rozvrh činností.
- 8) Mobilita – dítě by mělo mít přístup k různým materiálům a předmětům (Jurášková, 2003).

Z výše uvedených zásad tedy plyne, že rodiče by neměli dítěti zakazovat aktivity, o které má zájem. Měli by mu také poskytovat dostatečně pestré podněty, navštěvovat s nimi různé kulturní akce, jako jsou muzea či zoologické zahrady. S dítětem by měli vše konzultovat a nedělat nic za jeho zády. Celkově by se tedy mělo dbát na respektování zájmů dítěte, trpělivě mu odpovídat na veškeré otázky, snažit se mu pomoci při včleňování do kolektivu, ale také by se mu mělo poskytovat dostatečné množství volnosti při jeho rozhodování. V případě splnění těchto podmínek, je velmi pravděpodobný další pozitivní vývoj v nadání jejich dítěte.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

5.1 Výzkumný problém

V této diplomové práci byl zvolen popisný výzkumný problém: Jaká jsou specifika nadaných dětí z pohledu jejich rodičů. Z oblasti základních charakteristik nadaných dětí jsou tedy popisovány různé situace a příhody, jež se k těmto konkrétním charakteristikám vztahují. Jde zejména o obohacení již známých seznamů charakteristik.

5.2 Cíl výzkumu

Diplomová práce je zaměřena zejména na popis konkrétních životních událostí a zkušeností rodičů nadaných dětí. Hlavním cílem výzkumu je tedy popsat vlastnosti nadaných dětí, díky nimž se odlišují od ostatních dětí, a to z pohledu jejich rodičů. Dále si tato diplomová práce klade za cíl popsat, jakým způsobem toto nadání zasahuje do jejich každodenního života.

5.3 Druh výzkumu

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak vnímají rodiče nadaných dětí zvláštnosti svých dětí. Na základě stanoveného cíle jsme zvolili kvalitativní pojetí výzkumu, a to zejména z toho důvodu, že nadání každého dítěte je zaměřeno jiným směrem. Je třeba zjistit více do hloubky, co které dítě zajímá, jak se chová a čím je originální. To lze zjistit pouze přímým kontaktem s respondentem, tedy jeho rodičem. (Miovský, 2006)

Pozitiva kvalitativního výzkumu jsou zejména v možnosti zaměřit se na zkoumaný problém více do hloubky, v osobní komunikaci s jednotlivými členy výzkumu a tudíž větší subjektivností každé výpovědi. V našem případě byla velká výhoda v tom, že nám bylo umožněno navštívit přímo organizaci, zabývající se problematikou nadání, čímž došlo mezi dotazovaným a respondenty k bližšímu kontaktu. Respondenti se již déle navzájem znali, díky čemuž probíhal rozhovor v klidném a uvolněnějším tempu a hlavně ve známém prostředí. Díky přímému kontaktu s respondentem lze často i na jeho chování poznat, jak se k dané problematice staví, což z dotazníkového šetření zjistit nelze. Další výhodou kva-

litativního výzkumu je možnost, v případě nejasnosti odpovědi na danou otázku, se dále respondenta doptat a potřebné informace od něj získat.

Negativa, která se pojí s kvalitativním výzkumem, jsou pak větší časová náročnost, jak na přípravu výzkumu, tak na vyhodnocení výsledků, a také fakt, že získaná data nelze zobecňovat na celou populaci, ale pouze na určité jedince.

5.4 Subjekt výzkumu

Výzkumný vzorek byl zvolen záměrným výběrem respondentů. Jednalo se konkrétně o matky dětí s diagnostikovaným nadáním. Výzkumu se zúčastnilo pět matek dětí s diagnostikovaným nadáním a současný přítel jedné z přítomných matek. Všechny matky navštěvují pravidelně poradnu, která spadá pod společnost STaN ECHA (Společnost pro talent a nadání), sídlící v Praze. V této poradně si uzavřená skupina lidí navzájem vyměňuje své zkušenosti, názory a rady, týkající se problematiky nadaných dětí.

<u>Rodič</u>	<u>Děti s diagn. nadáním/věk</u>	<u>Nadané dítě/ škola</u>
Žena	6,5 roku	Mateřská škola/ integrace
Žena	15 let	Osmileté gymnázium/ integrace
Žena	7 let, 10let	Základní škola/ specializovaná
Žena + Muž	6, 5 roku	Soukromá školka/ specializovaná
Žena	10 let	Osmileté gymnázium/integrace

Tabulka 3: Základní informace o respondentech

5.5 Způsob získávání a zpracování dat

5.5.1 Způsob získávání dat

Při získávání dat byly použity dvě metody: ohniskový rozhovor a polostrukturovaný rozhovor. Předpokládalo se, že u všech respondentů bude použit ohniskový rozhovor, avšak pro jistotu byl připraven i polostrukturovaný rozhovor, kdyby došlo k nějakým komplika-

cím. U čtyř respondentek byl tedy použit ohniskový rozhovor, který trval přibližně 55 minut, u jedné pak rozhovor polostrukturovaný, a to z důvodu jejího pozdního příchodu. Tento trval asi 30 minut.

Ohniskový rozhovor je rozhovor s více respondenty současně. Dotazovaní se navzájem doplňují a vyměňují si vlastní názory a zkušenosti. Tato metoda získávání dat byla využita z důvodu, že respondenti byli členy společnosti STaN ECHA (Společnost pro talent a nadání), sídlící v Praze. Její členové se setkávají v průměru čtyřikrát do roka. S vedoucí osobou byla předem telefonicky a prostřednictvím emailu smluvena schůzka, konkrétně na nejbližší datum setkání Klubu rodičů. Paní doktorka se sama osobně účastnila sezení a občas i ona přispěla svou historkou k tématu. Na úvod ohniskového rozhovoru byli přítomní rodiče seznámeni s účelem, za jakým jsem jejich sezení navštívila. Poté jim byly rozdány listy papíru, na které měli za úkol napsat, na „rozehřátí“, základní informace o svých dětech. Po stanovené době byli vyzváni, aby své zápisky a postřehy prezentovali skupině. Dále se rozhovor rozvíjel podle toho, jak spolu komunikovala skupina. Členové skupiny si navzájem vyměňovali své zkušenosti, doplňovali se, popřípadě si dávali různé rady, jak se svým dítětem pracovat.

Výhodou metody ohniskového rozhovoru je zejména to, že po úvodním seznámení účastníků rozhovoru s tématem, často výzkumník dále vystupuje jako „tichý pozorovatel“ a jen sleduje, jak se diskuse dále vyvíjí. Pouze v případě potřeby nebo odvrácení tématu jiným směrem do diskuse sám zasahuje (Sedláček In Švaříček, 2007).

V případě polostrukturovaného rozhovoru byly předem vytvořeny základní promyšlené otázky, které byly následně dle vývoje rozhovoru doplňovány dílčími otázkami. Výhodou této metody je, že pořadí předem vytvořených otázek, může tazatel různě obměňovat podle toho, jak se rozhovor vyvíjí. Další výhodou je i fakt, že v případě jakýchkoliv nejasností, či nesrovnalostí s odpovědí, je možné se dále doptat dílčími otázkami (Miovský, 2006). Polostrukturovaný rozhovor se uskutečnil v místnosti, v níž byl přítomen pouze respondent a tazatel, a tudíž nebyl nikým přerušován či ovlivňován.

Je Vaše dítě spokojeno ve škole (školce), kterou navštěvuje?
Vychází dobře se svými spolužáky?
Cítí se lépe v přítomnosti vrstevníků nebo dospělých

Jsou jeho studijní výsledky výborné ve všech předmětech, nebo jen v některých?
Má určen program dne (co, kdy kde?)
Jakým aktivitám se věnuje? Kolik času jim věnuje?
Má Vaše dítě nějaké problémy s posloucháním učitelů ve škole (školce)?
Kdo má podle Vás největší vliv na Vaše dítě?
Vykládáte si se svým dítětem (např. před spaním)?
Máte určeny nějaké sankce v domácnosti?

Tabulka 4: Základní otázky polostrukturovaného rozhovoru

5.5.2 Způsob zpracování dat

Rozhovory byly po souhlasu respondentů nahrávány na diktafon a následnou doslovnou transkripcí byly převedeny do psané podoby.

Získaná data byla následně zpracována podle metody vytváření trsů. Jedná se o metodu, při níž jsou získaná data sdružována podle podobností určitých znaků ve výpovědích jednotlivých respondentů. Do obecnějších skupin (trsů) jsou tedy společně sdružovány takové výroky respondentů, které se týkají jednoho, úzce ohraničeného tématu (Miovský, 2006).

V tomto výzkumu byla využita podobnost na základě již známých charakteristik nadaných dětí. Podle výpovědí respondentů pak byly vytvořeny trsy, v nichž jsou uvedeny konkrétní výroky respondentů, jež se vztahují k určité charakteristice. Jak již bylo zmíněno, jedná se o konkrétnější rozšíření již známých charakteristik o konkrétní příběhy a zkušenosti.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

6.1 Trs 1: Čtení a psaní

V dané kategorii je nejvíce zřetelná odlišnost ve formě učení nadaných dětí v porovnání s ostatními dětmi. Tyto děti často umí číst a psát již před vstupem do základní školy, což se odráží také v jejich dalších učebních principech a postupech. Co se týče umění čtení v předškolním věku, jak uvádí jedna matka: „*Má rád, když mu čtete, ale všechno, co potřebuje, tak si přečte, najde si na počítači.*“ Jiná matka uvádí podobný názor na věc: „*Co potřebuje, přečte, ale knížky, pohádky, jsou na nás.*“

Zajímavou příhodou přispěla jedna z dotazovaných, která si vzpomněla na období, kdy její dítě bylo pouze rok a půl staré: „*K velkému údivu všech kolemjdoucích hlásila na autobusové zastávce čísla projíždějících trolejbusů, anebo později, asi kolem čtyř let, nahlas četla nápisy na plakátech. Připomínám jen, že k této dovednosti nebyla nikdy cíleně vedena.*“ Jiná respondentka popisuje zájem svého dítěte o četbu již v předškolním období na ukázce: „*Všechny překvapoval na kočárku, jak si soustředěně prohlížel časopisy s auty.*“

Pokud je dítě nějakým způsobem odlišné od svých vrstevníků, mohou se v takovém kolektivu často objevovat také problematické vztahy, či nepřiměřené chování. Jedna matka uvádí příhodu svého dítěte: „*Chodí na kroužek a měli něco malovat, takové ty šneky na uvolnění ruky. On to měl hotové, tak si to spočítal a povídá: „Já jich tam mám 35, kolik ty?“, tomu kamarádovi, s kterým sedí. A kamarád říká: „To já nevím“. „Tak si to spočítej“. „To já neumím.“ Vaška šokovalo to, že on si nespočítá své šneky, a ten zas na něj koukal, jakto že si své šneky spočítá.*“

Pokud se zaměříme blíže na schopnost psaní v předškolním věku, svěčila se jedna z respondentek: „*Ve čtyřech letech začala dcera psát. Nikdo z nás ji k tomu nevedl. Tato činnost ji pouze velmi nadchla.*“ Se schopností umět psát již v tak brzkém věku, je však také spojena celá řada rizik, které mohou mít v pozdějším věku následky, často trvalejšího rázu. Na tento jev pokazuje tato respondentka: „*Řešili jsme jen, jestli ji máme nechat psát foneticky, anebo již začít vysvětlovat základy pravopisu, aby ve školním věku neměla problémy s přeučováním.*“

6.2 Trs 2: Sociální vztahy a schopnost komunikace

V této kategorii se ne všichni respondenti zcela shodli. Jedna respondentka popisuje: „*Ona to v podstatě vyžaduje. Moje dcera je velmi kontaktní. Je velmi kolektivní, družná, má ráda, když je hodně lidí kolem dokola. Ona je sociálně hodně vyspělá a nemá problémy absolutně v žádné komunikaci s nikým. Nemá absolutně problémy jak s mladšíma, dokáže udělat program pro dvouleté děti, ráda se o ně jakoby stará, má ty charitativní sklony. Zrovna tak dokáže vyjít s vrstevníky a zrovna tak si najde témata se staršíma.*“ Jako jeden z problémů v souvislosti s komunikací však uvádí: „*Jakmile je tam větší rozdíl, než třeba 15 bodů, co se týká inteligence, tak ten vztah prostě fungovat nemůže. Komunikace v nějaké skupině funguje, pokud IQ je tak nějak shodné.*“ Zaměřila se také na to, jak je možné, že je její dítě tak společenské: „*Výchovou to není. To je opravdu v genech. Vedu ji výrazně k tomu, že ten intelekt je jenom jednou složkou té úspěšnosti v životě, ale vůbec není jakoby programováním toho, že to dítě bude šťastné a spokojené. Ona prostě si najde ty kamarády, že je kontaktní, že se ráda směje, že má smysl pro humor, to si myslím, že je dáno geneticky.*“ Podobný názor na věc má i jiná respondentka: „*Cestou domů diskutoval často se staršími spoluobčany a ti ho pak obdivovali, že někteří doslova číhali, až půjde domů ze školy, aby si s ním mohli povídat.*“ Jak dále uvádí: „*Neustále se na něco ptal, z čeho se to vyrábí. Byl oblíbencem učitelek mateřských škol, ale vždy dodávaly, jak je to sním nelehké.*“

Další matka naopak uvádí: „*Je spíše samotář, introvert.*“ Objevuje se zde tedy možnost, že nadané děti se mohou díky své odlišnosti od ostatních distancovat, což se může projevit i v menší míře komunikativnosti s cizími lidmi.

Odlišnost od ostatních dětí s sebou nese také celou řadu konfliktních situací. To lze demonstrovat na příkladu jedné z respondentek: „*Byla zařazena do třídy s předškoláky, čili o rok se staršími. Tam si ovšem prošla šikanou, protože zjistili, že čte a píše a počítá.*“

Jiná matka konstatuje: „*Nerad komunikuje s cizími lidmi, to se pak někdy kousne a vztekne.*“

Velmi specifický způsob komunikace v raném dětství svého dítěte, kdy ještě neumělo mluvit, popisuje jedna z dotazovaných takto: „*Ona skutečně začala mluvit až v 3,5 letech. Ona co přečetla, přečetla, ale promluvit nepromluvila, ona znakovala. Ona měla pro jakékoliv slovo znak. Když jsem se jí ptala předtím, jestli mluvit nebude, tak ukazovala, že teda*

ne. Já si myslím, že to byla její obava z toho, že teda nebude mluvit dobře. A její první věta byla: Podej mi nymbusák“.

6.3 Trs 3: Sebepoznání

Nadané děti se často zaměřují nad poznáním sebe sama. Je to zřejmé i z následujících výpovědí jejich rodičů. Jedna matka uvádí na téma dotazování svého dítěte: *„Mami, a když jste věděli, že mě budete mít, ale ještě jste mě neměli. Víš, jak to myslím? No, Když už jste to věděli, ale ještě jsem se nenarodil. Připravovali jste se na to nějak? No víš, jestli jste si tohle připravovali, tak se vám to teda nepovedlo.“* Jiná matka uvádí zajímavou historku z psychologické poradny, kterou její syn navštívil. Když mu psycholog podal otázku *„Kým by chtěl být?“*, odpověděl: *„Kamarádem ze školky“*. Dle dalších výpovědí je zřejmé, že takto odpověděl právě z důvodu, že vybočoval svými schopnostmi a znalostmi z kolektivu ostatních dětí. Zřejmě se chtěl s těmito dětmi ztotožnit a být jedním z nich. Jiná matka uvedla podobnou příhodu, která se stala jejímu dítěti také při jedné z návštěv psychologické poradny: *„Vzpomínám na obrázek u paní psycholožky s úkolem, ať něco nakreslí. Byl to do detailů propracovaný panáček s nápisem: Já.“* Nadané děti si často uvědomují svou odlišnost od ostatních dětí, a snaží se hledat nějakou formu kompromisu. Jedna matka se zmínila: *„Pokud to dítě chodí do normální školy, setkává se s běžnými dětmi, tak si toho brzy začne všimát, že je odlišné. Srovnává se s kamarády, hledá se a tak zajišťuje tu svoji odlišnost.“*

6.4 Trs 4: Smysl pro humor

Smysl pro humor je u nadaných dětí zcela specifický, odlišný od humoru ostatních dětí. Tento fakt potvrzuje výpověď jedné z respondentek: *„To, že má smysl pro humor, to bylo jasné už od roku. Takový ten Cimrmanolog. Takový ten úplně abstraktní, absurdní humor.“* Jiná matka popisuje humor svého dítěte na nezvyklém příkladu: *„Umřelo nám morče a byla zima a nemohli jsme vykopat ten hrobeček. Jirka je v lednu, 31.ledna, a pořád ještě nebyl ten pohřeb. Přišly ty děti z té školky, jako že přijdou v pátek. A je potřeba jít to morče pohřbít. A Jirka říká: Tak třeba v pátek“.* A já říkám: *„Jirko, v pátek přece přijdou děti na ty narozeniny. A on: „No když už tady budou.“* Jak dále sama uvádí, jde o: *„ten vtíp, taková*

dvojsmyslnost, hříčka se slovy. Dospělí mu nerozumí, děti už vůbec ne.“ V souvislosti se slovními hříčkami, přispěla i jiná respondentka svým příspěvkem: *„Spíše si hraje ve své mysli se slovíčky tak dlouho, dokud nevymyslí nějakou slovní hříčku nebo nějakou dvojsmyslnost a pak se docela dobře baví.“*

K tomuto tématu podala svůj příspěvek také přítomná doktorka, odbornice na problematiku nadaných dětí. Ta přispěla jednou velmi zajímavou historkou z rodiny, v níž jsou 2 nadané děti: *„Ta starší, když jí bylo 3 a půl a zlobila a rodiče jí řekli, že zlobivé děti odnese čert. A pak zlobila mezi Mikulášem a Štědrým dnem a maminka jí říká: Nebojíš se, že nedostaneš žádné dárky? A ona povídá: Nebojím, zlobivé děti přece odnesl čert“*

6.5 Trs 5: Učební návyky

Velký problém u nadaných dětí spočívá ve formě učení. Jedna z respondentek popsala způsob učení své dcery následovně: *„Učit se nazpaměť jí nedělá problém, ale nemá to ráda. Nezajímají ji fakta, zajímají ji principy. Čili, dějepis ji nezajímá, protože to jsou nějaká fakta, která podle ní mohou být zkreslená. Kdežto princip, to znamená fyzika, matematika, jak co funguje, to jsou pro ni věčně objevené věci.“* Často se také setkáváme u nadaných dětí s tím, že se nemusí na výuku nijak zvláště připravovat. Jsou natolik inteligentní, že jim stačí učivo odposlouchat ve škole a informace se jim ihned uchovávají v paměti. Na to poukazuje jedna respondentka: *„Ona se vlastně nikdy pořádně nenaučila učit, protože ona to nepotřebovala. Ona měla velice dobrou paměť odjakživa, vždycky se na všechno ptala. Ale takové věci, které už se dneska naučit musí, protože si je neodvodí (chemie, fyzika), teď už pochopila, že se musí učit.“* Jiná matka uvádí: *„Věci intelligence se naučit nemusí. Ale češtinu se prostě člověk naučit musí.“* Velmi podobný názor na učební návyky svého dítěte má také jiná respondentka: *„Sice doma máme nadané dítě, ale učit se s ním samozřejmě musíme. Sama u toho nedokáže sedět a neumí to tak korigovat a naplánovat.“*

6.6 Trs 6: Mimoškolní zájmy

Nadané děti jsou často velmi aktivní a zvědavé. Věnují velkou část svého dne učení a různým záležitostem spojeným se školou. Jedna matka uvádí: *„Preferuje výrazně přírodovědné věci, to znamená fyziku, chemii. Chce dělat výzkum léků nebo v biochemii.“* Mezi další

aktivity uvádí: „*Chodí do bowlingu, do keramiky, chodila do meteorologie, dělala počítače.*“ Jiná respondentka uvádí, že zájmy jejího dítěte se neustále mění: „*Věnuje se hře na flétnu a na klavír, ale má období, kdy ho to vysloveně nebaví. Nevěří si.*“

U nadaných dětí často převládá spíše zájem o manuálně orientované zájmy a aktivity, které vyžadují větší logické uvažování. To lze demonstrovat na příkladu, který uvedla jedna z dotazovaných: „*Zájmy se vyvíjí. Má určitá období, např. píše knihu, skládá stavebnici Merkur, sestaví sám autodráhu, vystřihává a vyrábí různé papírové zmenšeniny reálných zařízení, čte knihy, kreslí Šmouly, vymýšlí různé kvízy.*“ Podobný názor na věc má i jiná respondentka: „*Panenky ji nezajímaly. Na prvním místě byly kostky, nad kterými musela více hloubat. Později to bylo Scrable a Sudoku. Když se dívala na televizi, zaujaly ji zejména dokumentární filmy o přírodě, cestopisy, z kreslených seriálů dávala přednost pořadům *Byl jednou jeden život, Byl jednou jeden vynálezce.**“ Dále se tato respondentka zaměřila na popis své dcery z pohledu jejího nadšení z kreslení: „*Již od malička velmi ráda kreslila. Její výtvarný projev nebyl nijak úžasný, co se týče estetické stránky. Z kreseb však bylo patrné zaujetí pro detail. Ráda si obkreslovala vlajky států z atlasu a následně celou rodinu zkoušela, zdali víme, ke kterému státu daná vlajka patří.*“

6.7 Trs 7: Soutěživost

Soutěživost je velmi obvyklou charakteristikou nadaných dětí. Jak uvádí jedna matka: „*On je hrozně soutěživý, to jo. Rád sportuje, rád soutěží téměř ve všem.*“ Jiná matka uvádí: „*Je velice soutěživá. Ráda sportuje, ale není zdatná na jemnou motoriku. To znamená nějaké vyšívání až tak moc ne. Takže pokud sporty, tak spíše lyžování, kolo, tenis. Prostě takové ty sporty, kde se dá něco vyhrát. Aerobic by asi neskákala.*“

Téměř identický názor má jiný rodič: „*Hrozně nerad prohrává a těžce to nese a dostane se do takového stavu, že neví kolikrát, co se s ním děje. V tom návalu toho adrenalinu.*“

I soutěživost má své negativní stránky. Často se právě ona stává hlavním indikátorem vzniku konfliktních vztahů mezi nadaným dítětem a ostatními žáky. Tuto situaci popisuje jedna z respondentek: „*Dcera vždy soutěží o krále počítačů. Kristýna byla v těchto i ostatních vědomostních turnajích naprostým vítězem, což samozřejmě přispívalo k vyčleňování z kolektivu. Občas se stávalo, že raději nechala místo sebe vyhrát jiné dítě.*“

6.8 Trs 8: Odmítání autoritativního vedení

Nadané děti mají často problémy s uznáváním autorit. Jedna matka uvádí o své dceři: *„Dokázala už od malička rozeznat, kdo je a kdo není autorita. Ten, kdo je autorita, toho uznává a poslouchá ho, naopak ten, kdo si svou autoritu pouze vynucuje silou, toho odmítá poslouchat.“* Své tvrzení zcela dostatečně potvrdila na příkladu: *„Paní učitelka odešla na mateřskou dovolenou uprostřed školního roku. Dostali takovou osobu, která opravdu byla z té staré školy. Třídu, která byla nějak rozjetá, tak úplně srazila dolů. Odmítala mi chodit do školy. Brečela doma, že tam chodit nebude. Vůbec s ní nekomunikovala. A když teda se podařilo, že paní ředitelka ji vyhodila a nastoupila tam ještě na konec toho školního roku taková mladá nějaká, tak potom dostali za úkol ve výtvarné výchově namalovat ostrov snů. Moje dítě tehdy v té 3. třídě namalovalo ostrov snů jakože: Tady je zmrzlina, tady jsou Vánoce, tady je moře, prostě všechno. A takhle dole byla hranice, a tam byl kůl a byla tam postava a oheň. A ona se ptala, jestli to je Hus, a ona že ne, že je to tam napsáno. A takhle kolem toho kůlu bylo napsáno: „upalování učitelky“.*

Jiný rodič vyzoroval, že jejich syn má ve školce problémy s paní učitelkou, která ho neustále odsouvá na druhou kolej: *„Oni mají spolu takový ten vztah, že vlastně on je úplně ten nejhorší z té školky, protože ty děti nějakým způsobem terorizuje. Ono je to trochu jinak, jsou tam takové ty naschvály z obou stran.“* Jak uvádí jiná matka: *„Velmi dobře vyhodnocuje, od malinka, člověka jako osobnost, jako charakter. I ty dospělé zkoumá jakoby psychologicky. Dokáže toho člověka analyticky okamžitě rozklíčovat. Ale respektuje je.“* Co se týká postoje k učitelům, tato matka dále uvádí: *„Je to celkově o charakterových vlastnostech toho učitele, o jeho možnostech manipulace s těmi lidmi, naslouchání. Vliv ten učitel má, ale spíš v tom jejím zkoumání psychologickém, ne že by ji formoval.“*

Zajímavé řešení problematiky uznávání autorit uvedl jeden z dotazovaných, který popsal, jak jejich dítě řeší konfliktní situace s paní učitelkou ve školce. Uvedl, že: *„Vždy, když paní učitelka křičí, odejde pryč, a dělá, že ji neslyší.“* Jiná matka popisuje způsob, jakým její dítě reaguje na příkazy: *„Nenechá si nic nařídít. Nerad si nechá rozkazovat. Je schopný do extrému přivést každý obrazný nebo nepovedený příkaz. Na doporučení, že má zdravít, například zdravil hlasitě každého ve městě a šibalsky pokukoval, co z toho bude.“*

6.9 Trs 9: Puntičkářství, smysl pro detail a úcta k pravidlům

Další charakteristika, kterou se často vyznačují nadané děti, je jejich puntičkářství a snaha dělat věci a úkoly až do naprosté dokonalosti. Jedna matka popisuje: *„Prioritou je škola. Dělá věci do školy, které jsou zadané. Kromě toho si dělá vlastní projekty. Když přijde na Vincenta van Gogha, a ji zaujme jako člověk, tak ho prozkoumá celého. Udělá si o něm v Open officu prezentaci.“* Podobný názor uvedla také další respondentka: *„Pokud ho něco zaujme, věnuje se tomu i celé odpoledne, každý den po příchodu ze školy.“*

Vše musí být přesné a uspořádané, vše má svůj řád a pravidla. Jak uvádí jedna matka: *„Mého syna v týdnu budí ráno tatínek do školky. Oni mají takové pěkné ráno, nespíchájí. On se napapá a pak spolu leží u televize chvíli. 8:10 se prostě zvednou, má tam připravené to oblečení, oblékne se, vyčistí si zuby, odcházejí. A já jsem onehdy, já chodím teda do práce, já to nevěděla, že to mají takhle na minutu, to bylo asi 8:07 a já říkám: „Hele, už bychom mohli jít.“ A Jirka: „Až 8:10 mami!“* Také se vyjádřila k rannímu vstávání jejího syna o víkendu: *„O víkendu vstává teď zásadně dřív, protože ví, že když jako vstane, tak že stihne ty pohádky v té televizi a ještě že stihne odehrát 2 zápasy na počítači. Prostě aby toho hodně stihnul, tak vstává brzo.“*

Další historkou přispěla i odbornice na problematiku nadaných dětí: *„Přišla maminka do školy pro prvňáka, do šatny, a povídá: Vezmi si boty a pojď. A šla na něj čekat před školu. A on s botami v ruce, bosky.“* Jiná respondentka uvedla: *„Moje dcera se kreslila nějaký obrázek. Ptám se: Ještě to asi nemáš hotový, že? Odpověděla: Ano. Když jsem se přišla na obrázek podívat, ještě nebyl hotov. Myslela to vlastně správně. Ano, nemám.“*

Velmi výraznou charakteristikou nadaných dětí je podle jejich rodičů to, že dbají na uznávání pravidel. Důkazem jsou velmi podobné názory rodičů na tuto problematiku. Jedna matka uvádí příklady: *„Mami, tady byla stopka!“* *„A tady maminko, tady nestůj, protože se tady stát nesmí!“* Dále uvádí: *„Strašně ctí pravidla. Když se dají nějaká pravidla, tak mu vadí, když je někdo porušuje.“* V souvislosti s porušováním pravidel uvedla příklad: *„Přijel ze školky v přírodě. On teda pozdě usíná večer, tak jsem mu dala takovou svoji hru. Když nemůže usnout, tak si hraje tuhle hru. A on říkal: Mami, já jsem musel porušit pravidlo. My když jsme šli spát, tak jsme směli vylézt z postýlky jenom na záchod. A já jsem si vylezl pro tu hru.“* Jiná maminka uvádí příklad: *„Přineseš mi, prosím tě, tu deku, co je tam v pokoji, u okna na židli?“* *„Byla na dvou židlích mami!“*

6.10 Trs 10: Respektování pravidel daných rodiči

Problémy v chování se u nadaných dětí velmi neobjevují. Jak uvádí jedna respondentka: *„Ty nadané děti mají smysl pro spravedlnost, pro mravnost. Řekne naprosto všechno narovinu, protože ona prostě to takhle má zaprogramované. Samozřejmě když se něco provede, tak se o tom promluví.“* Dále uvádí: *„To, že se každý den poleje kakaem a něco nenápadně rozbije, tak za to jí sankce dávat nemůžu. Ty problémy, které máme, vyplývají spíš z takové roztěkanosti.“*

Velmi důležité v případě řešení problémových situací u těchto dětí je zásadní pravidlo: *„Nesmíme lhát, oni si to pamatují.“*

K této problematice se vyjádřila i paní doktorka, která přispěla také svým příběhem: *„Mé nejmladší byly asi 3 roky. Já když jsem jí řekla, když jsme byly venku: „Za chvilinku půjdeme domů.“ V tu ránu začala řvát na celou ulici. Jako ti lidi koukali kde, kdo to dítě vraždí. No, takže s tímhle tím jsme teda došly domů. A ona nechtěla toho nechat, tak jsem ji i s těmi šatičkami, botičkami postavila do vany a pustila jsem na ni sprchu. A to dítě stálo v těch šatičkách, botičkách v té vaně a říká: To je nepříjemné, to je nepříjemné!“*

V případě problémové situace je třeba s nadanými dětmi tuto situaci řešit, promluvit si o ní. Jeden rodič tvrdí: *„Musel jsem vysvětlit, co je na tom špatně a proč je to špatně. Pak se srovnal a pochopil to. Musí přijít nějaké logické vysvětlení. Pak ten problém odezní a na jedinou má tendenci se jakoby omlouvat a vysvětlovat to, a jakoby je v pohodě“.* Uvádí příklad, kdy si s dítětem sedl a hovořil s ním o tom, že rodiče se poslouchat musí: *„Prostě, když ti řeknu v sedm hodin, že se jdeš mýt, tak se jdeš mýt, protože je sedm hodin. Teda v sedm hodin se od toho počítače ozve: Je sedm hodin, já vím, jdu se sprchovat a ty jdeš dělat večeři. Je to spíš o tom, komunikovat spolu.“*

Jiná respondentka konstatuje: *„Když třeba jsme na návštěvě, tak řeknu: Za 10 minut nebo čtvrt hodiny půjdeme! Ukážu na hodinách. A pak, někdy s lepším, někdy s horším výsledkem, teda to přijme. A ví, že i když se mu nechce, tak prostě jde. Ví to, že ta informace tady je.“*

Jiný rodič uvádí, jak řešili nastalý konflikt se svým dítětem, když se jejich syn porval ve školce s kamarádem, protože se chtěl zastat nějaké holčičky. *„My jsme to pak řešili tak jako spolu a vysvětlovali jsme si jako, jak to působí, jo, na něj, na ty lidi. A myslím si, že to byl ten problém, protože on cítil křivdu vůči tomu jinému a potřeboval se ho zastat.“* Uvá-

dí další historku, která se přihodila při sjíždění Berounky, kdy jejich syn na loďce zlobil: „*Tak nejdřív, že ho dáme pánovi, co vezl bagáž, že ho pošlu babičce, tak jako sliboval, že bude hodný. Během půl vteřiny ještě horší. Tak jsem ho vzal, chytl jsem ho za ploutev a strčil jsem ho doprostřed Berounky. A teď bylo ticho, pak se ozval potlesk, jako že to bylo dobré z mé strany, s dovětkem: V Americe by tě za to zavřeli! Ale pak jsem ho vylovil z té řeky a říkám: A tady budeš stát u těch kanoí, my zabalíme s mámou věci, a budeš tady sedět a čekat! Ani se nehneš! A pak přijde, donese mi pádlo a říká: Tady máš, Martine, pádlo.*“

Opačný názor na problémové chování a následné řešení problémové situace uvádí jiná respondentka: „*Postupně zkoušíme, co bude více vyhovovat a motivovat. Momentálně funguje hrozba zákazu televize.*“

7 SHRNU TÍ SBĚRU DAT

Předem této kapitoly je nutno dodat, že informace, které jsou zde shrnuty, nelze zobecnit na celou populaci nadaných dětí. Vztahují se pouze k námi zkoumanému výzkumnému vzorku. Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak rodiče hodnotí své děti a jak se nadání dětí projevuje v jejich každodenním životě. V závislosti na již zmíněných charakteristikách v teoretické části, jsme dospěli k několika oblastem, v nichž je nadání dětí nejčastěji pozorovatelné.

Nadané děti ve většině případů umí již v předškolním věku na celkem dobré úrovni číst a psát. Vše, co je zajímá, si přečtou samy, ale vyžadují také stále zájem rodičů, například v podobě čtení pohádek před spaním. Schopnost umění psát v předškolním věku, s sebou nese mnoho negativ, které pak mohou v období povinné školní docházky být dítěti na obtíž. Jedná se zejména o fakt, že se dítě sice naučí psát, ale vzhledem k tomu, že ještě nepoznává pravidla pravopisu, píše zatím pouze foneticky. Ve škole pak mohou u dítěte nastat velké komplikace v souvislosti s přeučováním.

Vysoká míra komunikace je další specifickou charakteristikou nadaných dětí. Tyto děti dokážou navázat bez jakýchkoliv komplikací kontakt s osobami jakéhokoliv věku. Jsou spokojeny v kolektivu více lidí a vždy si s nimi najdou společná témata k rozhovoru. Pokud se však nadané dítě ocitne v kolektivu lidí s nižším intelektovým profilem, probíhá komunikace velmi složitě nebo dokonce vůbec. Tyto komplikace mohou nastat zejména ve třídě, do níž je nadané dítě díky svým schopnostem přeřazeno. V takovém případě se pak často setkáváme se šikanou a konflikty podobného rázu.

Nadané dítě si často uvědomuje, že je nějakým způsobem odlišné od ostatních dětí. Proto se u těchto dětí objevují myšlenky nad tím, kdo jsou a kam vlastně patří. Tato odlišnost jim však často překáží a proto se snaží ztotožnit například se svým kamarádem nebo jinou osobu jim blízkou, aby zapadly do kolektivu.

Smysl pro humor, který se objevuje u nadaných dětí, má zcela jiný charakter, než u ostatních dětí. Tento humor je spíše dvojsmyslný, a často mu rozumí pouze dítě samo.

Nadané děti mají velkou výhodu v tom, že díky své inteligenci a způsobu myšlení, jim jde učivo ve škole mnohem lépe do hlavy. Většinou jim stačí pouze danou látku v hodině odposlouchat a přijaté informace se jim dlouhodobě uloží. Nemusí se tedy doma dlouho připravovat na výuku. Nadané děti více zajímají ve škole předměty, které vyžadují logické

uvažování a vlastní kreativitu. Proto se u nich setkáváme spíše se zájmem o matematiku, fyziku, chemii a přírodovědné vědy. Naopak o předměty, které vyžadují pouze učení látky nazpaměť, zájem velmi nejeví.

Školní záležitosti jsou u těchto dětí na prvním místě, ovšem mají také mnoho mimoškolních aktivit, kterým se naplno věnují. Jedná se zejména o aktivity, které jsou založeny na logickém uvažování, jako jsou různé skládačky, křížovky a kvízy. V četbě se zaměřují hlavně na encyklopedie a naučné knihy, jelikož mají neustále potřebu rozvíjet své schopnosti. Ve sportu se zajímají spíše o aktivity, v nichž se dá vyhrát. Nadané děti jsou velmi soutěživé a velmi těžce nesou jakoukoliv prohru.

Nadané děti nerady uznávají dospělé authority. Často pouze v krátké době rozluští danou osobu na základě zjištěných informací o ní. Následně ji uznávají jako autoritu, nebo jí naopak opovrhují. Velký problém nastává zejména ve škole, pokud se dítě setká s učitelem, který pro něj nepředstavuje autoritu a pouze si své autoritativní postavení neprávem vynucuje. V takovém případě se pak často stává, že nadané dítě odmítá učitele poslouchat, neplní zadané úkoly a chová se k němu nepatřičným způsobem. To s sebou však také nese celou řadu problémů a konfliktních situací.

Specifická charakteristika, kterou se vyznačuje každé nadané dítě, je schopnost dělat veškerou započatou činnost až do úplného konce. Každý projekt, na kterém pracují, si řádně promyslí a dále na něm pracují s plným nasazením, využívají různým metod a snaží se vše dělat v naprosté přesnosti a do nejmenšího detailu. Každému projektu věnují díky svému nasazení velkou dávku času. Často u jedné věci stráví i celé odpoledne. Nadané děti se také často vyznačují velkým smyslem pro detail a velmi si potrpí na uznávání pravidel. Špatně nesou fakt, když někdo porušil, třeba i nevědomě, nějaké pravidlo, nebo se nějakým způsobem provinil vůči spravedlnosti. S tím souvisí i jejich způsob myšlení a chování.

Za každých okolností se snaží chovat slušně a čestně. V případě, že dítě přece jen dostane do nějaké konfliktní situace, nejvhodnější metodou, jak nastalou situaci řešit, je s dítětem si o problému promluvit. Fyzické tresty nemají žádný smysl. S nadaným dítětem je lepší hovořit podobným stylem, jako by spolu komunikovaly dvě dospělé osoby na stejné úrovni. Ideální je posadit se spolu a bez jakýchkoliv emocí dítěti logicky vysvětlit, co udělalo špatně, a jak by se mělo dále chovat, aby tato situace znovu nenastala. Ve většině případů tato metoda pomáhá a dítě se pak v budoucnu snaží problémové situaci vyhnout.

ZÁVĚR

Každý člověk je individualitou, každý má své cíle, plány i sny. Zatímco cíle průměrných lidí se točí kolem štěstí, lásky a bohatství, cíle nadaných dětí jsou poněkud náročnější. Nadaní touží zejména po tom, být v oblasti svého výjimečného talentu, co nejlepší, pokud možno dokonalí. Aby se však k tomuto nelehkému cíli přiblížili co nejvíce, musí si často projít velmi dlouhou a trnitou cestou. Do cesty se jim totiž staví stále nové překážky, jimž často nedokážou adekvátním způsobem samy čelit. Proto je pro ně velmi důležitá podpora a pomoc rodičů, kteří se pokouší navést je tím správným směrem. Proto je tato práce zaměřena na pohled nadání dětí z perspektivy jejich rodičů, neboť to jsou jediné osoby, které se svým dítětem tráví nejvíce času, znají ho od narození, sledují jeho každodenní chování a umí se vcítit do jeho často velmi nesnadné situace. Diplomová práce tedy popisuje konkrétní příhody a situace očima rodičů nadaných dětí, které s nimi v průběhu života prožili nebo byli alespoň svědky těchto událostí.

Každý člověk by se měl zamyslet nad tím, co od života očekává. Na rozdíl od nadaných dětí, jsou naše cíle snadno dosažitelné a reálné. Na rozdíl od nadaných dětí, jejichž cíle jsou velmi vzdáleny realitě. I přes to všechno, se však nevzdávají a bojují se všemi překážkami, jak jen jim to jejich osobnost a dostupné prostředky dovolí. Proto je třeba, jim v tomto nelehkém úsilí pomáhat a podporovat je, zejména bohatou nabídkou programů, jak školních, tak i mimoškolních, které by přispěly k jejich lepší budoucnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BOROŠ Július. *Úvod do psychológie*. Trenčín: IRIS, 2002. ISBN 80-89018-35-1.
- [2] CAMPBEL James, R. *Jak rozvíjet nadání vašich dětí*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-516-4.
- [3] DOČKAL Vladimír. *Zaměřeno na talenty aneb Nadání má každý*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-840-3.
- [4] FOŘTÍK Václav a Jitka FOŘTÍKOVÁ. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-297-3.
- [5] HRŠIBKOVÁ Lenka. *Základní témata problematiky nadaných*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-25-9.
- [6] JURÁŠKOVÁ Jana. *Základy pedagogiky nadaných*. Pezinok: Formát, 2003. ISBN 80-89005-11-X.
- [7] KALHOUS Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- [8] KRATOCHVÍLOVÁ Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4142-0.
- [9] KRATOCHVÍLOVÁ Jana. *Tvorba školního vzdělávacího programu krok za krokem – s pedagogickým sborem*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4063-7.
- [10] LANDAU Erika. *Odvaha k nadání*. Praha: Akropolis, 2007. ISBN 978-80-86903-48-4.
- [11] LAZNIBATOVÁ Jolana. *Nadané dieťa – jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. Bratislava: IRIS, 2007. ISBN 80-89018-53-X.
- [12] LIPNICKÁ Milena. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-244-7.
- [13] MACHŮ Eva. *Nadaný žák*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-197-3.
- [14] MAŇÁK Josef a Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. ISBN 978-80-7315-175.1.
- [15] MATĚJČEK Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0870-1.

- [16] MIOVSKÝ Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [17] MÖNKS Franz a Irene YPERNBURG. *Naše dítě je velmi nadané: rukověť pro rodiče a učitele*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0445-5.
- [18] ŠIMONÍK Oldřich. *Vzdělávání nadaných žáků*. Brno: Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-210-5349-6.
- [19] ŠVAŘÍČEK Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [20] YOUNGSON Robert, M. *O šílenství, podivínství a genialitě*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-401-X.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ECHA	European Council for High Ability (Evropská rada pro vysoké schopnosti)
ESF	Evropský sociální fond
IQ	Intelligenční kvocient
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
R	Respondentka polostrukturovaného rozhovoru
R1	První respondentka ohniskového rozhovoru
R2	Druhá respondentka ohniskového rozhovoru
R3	Třetí respondentka ohniskového rozhovoru
R4	Přítel třetí respondentky ohniskového rozhovoru
R5	Čtvrtá respondentka ohniskového rozhovoru
STaN ECHA	Společnost pro talent a nadání
QI	Kvalita zpracování informací

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obrázek 1: Vícefaktorový model vysokého nadání se třemi osobnostními znaky (vysoká intelektuální schopnost, motivace, tvořivost) a třemi sociálními okruhy (rodina, škola, přátelé) (Machů, 2010, s.24)
- Obrázek 2: Přehled kurikulárních dokumentů v České republice (Maňák, Janík, Švec, 2008, s.34)

SEZNAM TABULEK

- Tabulka 5: Mezníky ve vývoji nadaných dětí předškolního věku (Fořtík, Fořtíková, 2007, s.23.-24.)
- Tabulka 2: Základní charakteristiky nadaných dětí (Laznibatová In Fořtík, Fořtíková, 2007)
- Tabulka 6: Základní informace o respondentech
- Tabulka 7: Základní otázky polostrukturovaného rozhovoru

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Polostrukturovaný rozhovor

Příloha PII: Ohniskový rozhovor

PŘÍLOHA P I: POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

Tazatel:

Já bych se teda chtěla zeptat jenom začátku, kolik Vaše dítě má let a kam chodí do školy (do školky)? Takové ty základní informace prostě.

R:

Takže základní informace. Dcera má momentálně 10 let. V podstatě do školky chodila původně tady u nás na Kudlově, protože jsem měla takový dojem, že by měla jít o rok dřív do školy, protože v podstatě už v roku a třičtvrtě četla veškeré písmena, čísla a takhle. Tak jsem ji potom na poslední rok té školky přehodila dolů do Zlína, kde byla zařazena do třídy s předškolákama, čili o rok jakoby se staršíma. Tam si ovšem prošla šikanou, protože ti když zjistili, že teda čte a píše o počítá, tak opravdu tam si toho teda prošla. Takže jsem ji potom do dvou měsíců vrátila zpět na Kudlov a tady teda byla jakoby spokojená.

Posléze, po školce, začala chodit do Malenovic, do třídy pro nadané děti, kterou jsem v té době nějak zorganizovala, ještě s tehdejším hejtmanem Lukášem. Toto vlastně byla první třída, kterou se tam podařilo jakoby zorganizovat. Čili Romi chodila do té první, která tam vznikla. Dneska ta škola už má v podstatě pět ročníků pod sebou, to vzdělávání těch nadaných. A v té první třídě, do které ona chodila, bylo původně 8 dětí. Takže chodila do takového toho úzkého kolektivu těch 8 dětí. Ta původní myšlenka, aby prostě tam neprobíhala ta segregace, tak byla o tom, že by těch 8 dětí chodilo pouze do výukových předmětů zvlášť. To znamená třeba do češtiny, do angličtiny, do matematiky, že chodí jenom těch 8 dětí. A do výchovných předmětů, to znamená třeba do tělocviku, do výtvarky, chodili integrovaní do normální třídy, jo? Takže v podstatě v normální třídě jich bylo dohromady, suma sumárum, asi těch 28 a na ty odborné předměty měli speciální třídu a tam chodily teda zvlášť. Jo? Aby se to nemuselo v podstatě nějak tak jakoby, aby se nemusely zdržovat. Protože ony všechny přišly do třídy s nějakým takovým výjimečným talentem. To samozřejmě podléhá, tady tohle zařazení do té třídy, podléhá testům v pedagogicko-psychologické poradně. Ty děti jsou sledované v podstatě každý rok dostávají nový integrační rys a na základě té integrace ta škola na ně dostává finance speciální a jednak na základě integrace můžou být identifikované jako nadané děti a podléhají potom vyhláškám ministerstva jako adepti na speciální vzdělávání a individuální vzdělávací plán.

Takže teď chodila tam. No, pořád, nebo po mých zkušenostech se třídou pro nadané děti, jsem zjistila, že ono možná ani tak není podstatné, aby to dítě chodilo do třídy pro nadané děti. I když tam vidím takovou nějakou obrovskou výhodu v tom, že se tam setká vlastně se stejnými dětmi, jo? Že mají stejná témata k rozhovorům, že jsou stejně dopředu. Takže to dítě tam by mohlo být spokojené, ale v podstatě vždycky nejvíc záleží na konkrétné učitelce. Jo? Takže to je ten největší problém. Takže dneska, kdybych měla znova říct, jestli třída pro nadané děti anebo třída pro normální, tak bych asi, být rodičem, zjišťovala, kdo je bude učit, konkrétně si s paní učitelkou popovídala, promluvila a na tom záleží absolutně nejvíc. Jo? Protože i výzkumy říkají, že nejenom třídy nadaných dětí, ale i třeba v partnerství, jakmile už je tam větší rozdíl, než třeba 15 bodů, co se týká inteligence, tak ten vztah prostě fungovat nemůže, jo? Navíc, opravdu že jo, jo? Nebo nemůže? Může, pokud někomu vyhovuje, že má doma krásnou blondýnu a úplně hloupého muže. Ale v podstatě ta komunikace v tom úzkém profilu těch dvou nebo více, v nějaké té skupině, funguje, pokud to IQ je tak nějak jakoby shodné. Takže u toho systému učitel a děti je problém nejenom v tom IQ, ale je problém samozřejmě i v tom EQ, protože ten učitel by měl těm dětem něco předávat. A není to jenom o té inteligenci. Je to celkově o charakterových vlastnostech toho učitele, o jeho možnostech manipulace s těmi dětmi, naslouchání a o tomto všem. Takže dneska bych volila hlavně konkrétního učitele a už bych nevolila třeba výrazně jenom třídu pro nadané, anebo jak se říká integraci do normálního prostředí.

Tazatel:

To jsem také slyšela už několikrát, tady tento názor.

R:

Ale tento názor bych jako. Samozřejmě pokud to dítě je řekněme, hodně dětí má aspergerův syndrom jo, mají poruchy typu autismu a podobně, potom samozřejmě na ty sociální věci tak moc nereflktují a zajímají je jenom ty fakta. A pak bych, si myslím, že by bylo pro ně vhodnější to prostředí v té třídě pro ty nadané děti, jo? Ale pokud je to dítě třeba kontaktní, což je moje dcera, ona je sociálně úplně hodně vyspělá a nemá problémy absolutně v žádné komunikaci s nikým, tak pak si myslím, že pro ni tady tohle to bylo hodně úzké. A když ve třetí třídě dostala paní učitelku, která se do toho zakousla po svém, měla

28 let, dneska má stránky, které se velmi...Odešla potom ze školy a dneska má stránky, které se velmi podobají sektě a sektářským záležitostem, což já jsem tvrdila už na začátku. Moje dítě prostě zkolabovalo, ze třídy ve třetí třídě odešlo, protože nebyla naprosto schopná tam prostě být. Měla vážné zdravotní problémy. Takže jsme to vyřešili tak, že přeskočila ze třetího ročníku do páté třídy, udělala rozdílové zkoušky. Do páté třídy už příliš nechodila, protože...

Tazatel:

A nebyl s tím nějaký problém, že tak přeskočila?

R:

Problém nebyl, jakoby intelektový ne. Tam je správné řízení. Ona musela projít jakoby před komisí přezkoušením ze všech těch ročníků, ze vší té látky, což ona se v podstatě během asi tří týdnů všechno doučila, to co třeba...Protože věci inteligence se učit nemusí že? Tam ta matematika, tam to spíná samo, tam ona je někde dál, že? Ale češtinu se prostě člověk naučit musí, protože ty koncovky prostě ty nepřijdou do hlavy samy jo? Takže tady ty věci se musela doučit, vlastivědu a všechno to, co prostě probíralis páťáci. Udělala v podstatě ty rozdílové zkoušky, takže přeskočila z té třetí do té páté třídy. Už tam ani příliš nechodila, protože opět páťáci jako třída se do ní obuli, jako: „Děcko tady chodí! tady sedět nebudeš!“ Opravdu s tímto měla hodně velké problémy. To bylo pro ni, prostě ta základní škola byla opravdu velkým zážitkem. A tu vlastně přeskočila v pololetí minulého roku školního. Už v dubnu, tím pádem, že vlastně byla zařazena mezi páťáky, tak jí bylo umožněno udělat zkoušky na gymnázium. Takže i když je takhle malá, tak udělala zkoušky na gymnázium.

Tazatel:

Kolik ona má teďka let?

R:

Teďka má 10. Teďka má 10, chodí vlastně prvním ročníkem. Dostala se i na Lesní čtvrť, i na TGM. Vybrala si Lesní čtvrť, protože ona je výrazně přírodovědný typ, takže tam mám pocit, že tady ty přírodovědné záležitosti jsou jakoby hodně preferované. Takže se dostala tam. Zatím má samé jedničky. Má kolektiv třídy, kde má prostě dvanáctileté děti, někdy i třináctileté. Nemá s nima sebemenší problém, co se týká šikany, co se týká čehokoliv. Zařadila se do kolektivu. Má tam kamarádky. Je nadšená, že tam má chytré učitele, že tam má chytré děti. A musím zaklepat, že teďka poprvé v životě jako naprosto spokojená. I přes to obrovské kvantum toho učiva, které tam nesporně je tak je úplně spokojená.

Já:

Já si myslím, že po tom, co zažila teda předtím, tak si to konečně zaslouží.

R:

Je to bohužel tak, no.

Tazatel:

Takže teďka spokojenost?

R:

Teďka spokojenost na gymnáziu. První rok.

Tazatel:

A se spolužáky tedy vychází?

R:

Nemá problém. Ona totiž, to je odpověď na vaši další otázku, nebo jednu z dalších, ona je typ, který nemá absolutně problémy jak s mladšíma, ona dokáže prostě udělat program pro

dvouleté děti, ráda se o ně jakoby stará, má tady ty charitativní sklony, zrovna tak dokáže vyjít s vrstevníky, naprosto s nimi nemá problém, a zrovna tak si najde témata s těma staršíma, jo? Takže pokud ti starší nejsou vyloženě, jak jsem měli třeba v Malenovicích. Mezi těma normálníma páťákama tam byly takové ty typy prostě, kouříme, čtverky, pětky, tak samozřejmě s těma ona vyjít nemůže, protože ti ji šikanovali, ti do ní se strefovali a takhle. Ale pokud je to normální intelektový profil, tak nemá problémy absolutně s nikým, jo? Což musím zase říct, když jsme jezdili na tábory právě s tím Centrem nadání, s tou Menzou, tak i tam se mě ptali, jak je možné, nebo jestli je to výchovou, jestli je to působením, anebo čím to je, že ona opravdu s těma, jak většina těch nadaných, opravdu ty problémy má, jo, najít si ty společné témata, tak čím si myslím, že to je? A já si opravdu myslím, že to výchovou není. To je opravdu v genech. Já ji k tomu samozřejmě vedu. Vedu ji výrazně k tomu, že ten intelekt je jenom jednou složkou té úspěšnosti v životě, která je daná, ale vůbec není jakoby programováním toho, že to dítě bude šťastné a spokojené, jo? To je v něčem úplně jiném. Takže, v tom to je. Samozřejmě, že je vedená k tomu, že je potřeba se starat o ty, kteří to potřebují. Samozřejmě, že je vedená k tomu, že nějaké namýšlení na to, že někdo má intelekt, někdo je prostě sportovně talentovaný, někdo je talentovaný v něčem jiném. A k tomu ona je vedená. Ale to samostatně, že ona prostě si najde ty kamarády, že je kontaktní, že se ráda směje, že má smysl pro humor, to si myslím, že je dané geneticky.

Tazatel:

Je to možné. Cítí se líp v přítomnosti vrstevníků anebo dospělých lidí?

R:

To jsem říkala. To je jedno, jo? Ona s dospělými bude komunikovat naprosto v pohodě. Ona bude komunikovat s dvouletými dětmi, když si najde vrstevníky s vrstevníky. Myslím si, že je jí to opravdu jedno. Ale je velmi kolektivní, družná, takže má ráda, když je hodně lidí kolem dokola.

Tazatel:

Jaké jsou její studijní výsledky ve škole? Jako, že jsou dobré ve všech předmětech nebo vybírá si? Nějaké předměty jsou lepší, horší?

R:

Výsledky ve škole jsou samé jedničky. To samozřejmě ano, to třeba i na tom gymnáziu. Ale musím říct, že opravdu preferuje výrazně přírodovědné věci. To znamená, já nevím, fyziku, chemii. Dělalala projekty třeba z hematologie už ve druhé třídě, kde řešila křížení krve, aglutinogeny, aglutininy jo, a genetické záležitosti o krvi. Takže, myslím si, že tihne výrazně k přírodovědným věcem a k výzkumům sanace. Říkala, že chce dělat výzkum léků a prostě výzkum tady v této oblasti nebo v genetické biochemii. Ale češtinu bere jako nutné zlo. Takže češtinu ráda nemá. Má ráda třeba vtipné básničky pana Žáčka.

Tazatel:

No, to snad my všichni.

R:

No, tak asi. Ale jako klasickou češtinu, jako Alois Jirásek a prostě tahle.

Tazatel:

Učit se nazpaměť.

R:

Čili. Ne. Učit se nazpaměť jí nedělá problém, ale nemá to ráda. Čili, má jedničku jo, ale nevidí v tom žádný smysl. Ona sama tvrdí, že ji nezajímají fakta, že ji zajímají principy, jo? Čili, dějepis ji nezajímá, protože to jsou nějaké fakta, které podle ní mohou být jakoby zkreslené. Kdežto princip, to znamená fyzika, matika, jak co funguje, to jsou pro ni věčně objevené věci.

Tazatel:

Člověk prostě musí nějakým způsobem...

R:

...zkoumat dál, ať ví, jak to funguje.

Tazatel:

Ano. Češtinu si najdu na internetu.

R:

Ano. Takže tak.

Tazatel:

Má určený nějaký program dne? Jakože co, kdy, kde dělá?

R:

Ne. Program dne nemá vůbec žádný. Jako pro ni je samozřejmě prioritou škola, to ji baví. Dělá věci do školy, které jsou tam třeba zadané. Kromě toho si dělá takové ty vlastní projekty. To znamená, když přijde, já nevím, na Vincenta van Gogha, a ji zaujme jako člověk, tak ho prozkoumá celého. Udělá si o něm v Open officu prezentaci. Když přijde na, já nevím, jakýkoliv problém z fyziky, z přírodovědy, který ji zaujme, tak si o tom udělá, vyhledá, a prostě zkoumá. Ale že by to bylo jakoby dané takhle ne.

Má svoje kroužky. Chodí do bowlingu, chodí do keramiky, chodila do meteorologie, dělala počítače. Dneska už je to všechno vlastně v rámci toho gymnázia, takže už třeba tak nemusí.

Velmi ráda sportuje. Ale není zdatná na takovou tu jemnou motoriku, jo? To znamená nějaké vyšívání až tak moc ne. Tam bych řekla, že je docela gramla. Takže pokud sporty, tak spíš lyžování, kolo a takové ty, jakoby mužsky laděné jo? Že aerobik by teda asi neskákala. Barbinky u nás nejsou.

Tazatel:

Taky ne. Takže věnuje se spíš těm venkovním aktivitám. Co jsme si říkaly takové spíš ty, dejme tomu, klučičí.

R:

Určitě. Spíš ty mužské, nebo co ji baví třeba tenis, jo? Prostě vyloženě takové ty sporty, kde se dá asi vyhrát, no.

Tazatel:

Takže soutěživá?

R:

Tak. Soutěživá je velice.

Tazatel:

Povídáte si často s ní? Jakože třeba, když jdete spát?

R:

V podstatě vůbec teda neděláme nic jiného. Protože ona to v podstatě vyžaduje. Ona hrozně pozdě mluvila, jo? Ona skutečně začala mluvit až ve třech a půl letech. Takže to je zajímavé, protože ona co přečetla, přečetla, ale promluvit nepromluvila, ona znakovala. Ona měla pro jakékoliv slovo měla znak a znakovala neuvěřitelným způsobem. Takže my jsme se strašně spolu nasmály. To, že má smysl pro humor, to bylo jasné od roku. Takový ten cimrmanolog, bych řekla. Vyloženě takový ten absurdní humor, což u dětí v tom věku nebývá časté, jo? Takový ten, říkám, úplně abstraktní, absurdní humor. Takže ona znakovala. A říkám, v roku a půl četla veškeré billboardy, co kde našla, všecko četla. Byla unešená čísly, to už od roku, kdy zjistila, že v knize o matce a dítěti jsou čísla jedna až devět, jako měsíce těhotenství. A našla ty čísla i na autech, na značkách aut. A z toho byla úplně

unešená. V roce mě táhla domů, aby mi ukázala, že tytéž čísla viděla už tam v té knížce. Takže četla.

Mluvit opravdu začala až ve třech letech a dva měsíce. Když jsem se jí ptala předtím, jestli mluvit nebude, tak mě říkala, nebo ukazovala, že teda ne. Já si myslím, že to byla její obava z toho, že teda nebude mluvit dobře, jo? A její první věta byla: „Podej mi nymbusák.“ Jeli jsme do Chorvatska a najednou se za mnou ozve hlásek, který jsem téměř neznala a říká mně: „Podej mi nymbusák.“

A druhá věta byla: „Uvař, prosím tě, těstovinky.“

Tazatel:

Takže normální dítě teda první co řekne, tak „máma, táta“.

R:

Ne, takže máma ne. Mámu jsem neslyšela, já jsem slyšela nymbusák.

Tazatel:

Tak to je krásné. Myslíte si, kdo podle Vás má na ni největší vliv? Jste to vy, nebo třeba ta učitelka, jestli má větší vliv?

R:

Největší vliv, já si myslím, že nesporně já, protože jsme spolu samy a takže jsme spolu 24 hodin denně, tak už je to tím dané. Ne, že bych se snažila ten vliv mít, ale asi bych řekla, že to prostředí, ve kterém je. Pak bych řekla, že ona velmi dobře vyhodnocuje, ale od maminka, jako člověka jako osobnost jako charakter. Takže v podstatě bych řekla, že ona i ty dospělé má jako, že je zkoumá jakoby psychologicky a je neuvěřitelně trefná, jo? V jejích třeba jako duševních pochodech jako, jak ona je v podstatě rozkryje okamžitě. Ale respektuje je, jo? Takže, co se týká učitelů, kromě té jedné paní učitelky, neměla s žádným učitelem nikdy žádný konflikt. Ona to respektuje. I když na to má třeba svůj názor a řekne ho, ale respektuje, když ten učitel prostě řekne: „Bude to takhle!“ jo? A až doma mě třeba řek-

ne, že to prostě nelogické, že je to nějaké, ale respektuje to, jo? Takže ten vliv ten učitel má, ale spíš v tom jejím zkoumání má, ale spíš v tom jejím zkoumání psychologickém, než že by ji formoval. To si myslím, že spíš takhle, jo? Zároveň třeba i děti, nebo ti vrstevníci, kteří jsou kolem ní. Já bych to viděla taky takhle. Oni ji moc nezmění, protože ona si jede pořád tu svoji linii, jako v chování, v myšlení a takhle. Ale tím, že je hodně zkoumá, tak bych řekla, že opravdu je o hodně dál, než jsem dokonce snad i já, jo? A to si myslím, že mě psychologie mě hodně zajímá. Že skutečně dokáže toho člověka analyticky obrovsky okamžitě rozklíčovat.

Tazatel:

Rozložit vlastně.

R:

No

Tazatel:

Dobře, tak já si myslím, že poslední otázka by mohla být, jestli máte teda doma určeny nějaké pravidla, nebo nějaké sankce, v případě, že se něco stane nebo něco prostě se provede?

R:

Sankce nemáme, protože co se týká takových těch sankcí za věci, které se můžou provést, ve smyslu jakoby, jako psychologickém jo, tak já bych řekla, že všeobecně ty nadané děti mají opravdu smysl pro spravedlnost, pro mravnost, jo? A mě ona udivuje tím, že ona řekne: „Já bych prostě nikdy neopisovala.“ Ona nebude opisovat, ona nebude věci. Ona to má v sobě. Takže, že by mi někdy lhala, já jsem přesvědčená, že mi opravdu nelže. Že ona opravdu řekne naprosto všechno narovinu, protože ona prostě to takhle má zaprogramované. Čili v tomhle sankce potřeba nejsou. A to, že se každý den poleje kakaem a něco nenápadně rozbije, tak za to sankce jí dávat nemůžu, protože ona opravdu ten mozek má takový, jo? Že na jedné straně ten intelekt tam je, ale ty problémy, které máme, vyplývají spíš

z takové té roztěkanosti, že spoustu věcí jí jako uniká v tom, že ona si jde za tím svým cílem, nebo přemýšlí o té svojí věci, a za to se nedá dělat sankce, protože ta sankce by nic nepomohla. Protože ten mozek nezměníte, to musí prostě dozrát časem. Takže sankce jako takové nemáme.

Samozřejmě, když se něco provede, tak se o tom promluví, ale já si myslím, že ona sama se snaží to neopakovat, takže nepovažuju za dobré nebo za nutné ji nějak sankcionovat. Zatím, je jí 10.

Tazatel:

Tak jo, tak já si myslím, že mi to absolutně stačí. Tak Vám strašně moc děkuju.

PŘÍLOHA PII: OHNISKOVÝ ROZHOVOR

Tazatel:

Dobrý den, jmenuji se Michaela Blahová, studuju ve Zlíně na Univerzitě Tomáše Bati. V rámci diplomové práce a grantového projektu bych Vás chtěla požádat o pár informací. Rozdala jsem Vám papíry, a chtěla bych Vás požádat, je to otázka tak 2-3minut, jestli byste mi na ty papíry napsali stručně, stačí jen v bodech, charakteristiku, která je typická pro to Vaše nadané dítě, kolik má Vaše dítě let a popřípadě kam chodí na školu nebo do školky, jestli je to nějaká speciální třída. Prostě takovou základní charakteristiku Vašeho dítěte v bodech.

R1:

Tak já teda to mám o svém synovi, který má teď 6,5 roku. Půjde do první třídy. Chodí do normální mateřské školky. On je docela hodný. Nerad komunikuje s cizíma, to se pak někdy kousne a vztekne. To jako nemá rád, ale jinak je docela hodný.

A strašně ctí pravidla. Když se dají prostě nějaké pravidla, tak mu vadí, když je někdo porušuje. Teďka mě třeba dost šokoval. Přijel ze školky v přírodě. On teda pozdě usíná večer, takže to mě bylo jasné, že tam bude problém, byl poprvé pryč. Tak jsem mu dala takovou svoji hru. Když nemůže usnout, tak si hraje tuhle hru. On třeba říkal: „Mami, já jsem musel porušit pravidlo. My když jsme šli spát, tak jsme směli vylézt z postýlky jenom na záchod. A já jsem si vylezl pro tu hru“. A nemyslím si, že bych ho až tak cepovala jo? Ale když se dají pravidla, tak on je ctí, což si myslím, že není asi úplně běžné. Ale třeba zjistíte, že tam úpadek jako takový je.

On je hrozně soutěživý, to jo. Rád sportuje, rád soutěží téměř ve všem. Pak jestli Vás zajímají trošku takový ty věci, co vedu já, tak naučil se číst, psát vloni v létě. To mu bylo necelých 6. Ale protože je předškolák, tak si sám nepřečte knížky. Má rád, když mu čtete. Ale všechno, co potřebuje, tak si přečte, najde si na počítači. On teď miluje zrovna fotbal. Manžel ho naučil, kde jsou stránky evropských klubů, a on prostě se baví tím, že si najde tým, který ho zrovna teď zajímá, a vypisuje si sestavu na papír. Dělá si z těch hráčů, co tam jsou, prostě zrovna, prostě zrovna jedenáctku, staví si, že jo. Takže si přečte, co potřebuje. Ale knížky jako ne. Já nevím, co by Vás ještě jako k tomu zajímalo? Rozdíl ve skóre, to si spočítá samozřejmě, kolik to je.

Teď měl takovou historku třeba. Chodí na kroužek a měli něco malovat, takové ty šneky na uvolnění ruky. Tak pomalovali papír. On to měl hotové, tak si to spočítal a povídá: „Já jich tam mám 35, kolik ty?“, tomu kamarádovi, s kterým sedí. A kamarád říká: „To já nevím“. „Tak si to spočítej“. „To já neumím.“ A teď oba byli jako strašně překvapení. Vaška šokovalo to, že on si nespočítá své šneky, a ten zas na něj koukal, jaktože si své šneky spočítá. Takže to jsou takové ty věci, které...

Jako ty rozdíly tam jsou, ale nějak to zatím celkem snáším.

Tazatel:

Takže kázeň se ještě nějak neprojevila? Nechci to tedy nějak přivolávat.

R1:

Jako když prostě se rozhodne, že ne, tak ne! Jako třeba ze školky, že by si vyloženě někdy stěžovali, tak to se mi nestalo snad. Já samozřejmě bych řešila spoustu věcí kritičtěji.

Tazatel:

Ani třeba doma? Nemusí to být jen ve školce, ale i doma?

R1:

Doma? My se vždycky domluvíme. Většinou se domluvíme, no.

Tazatel:

Tak jo. Děkuji moc, Tak jestli můžu poprosit.

R2:

Vzhledem k tomu, že dcera je v těžké pubertě, tak je pro mě těžké odlišit pubertální chování od nějakého manýru.

Tak já mám 15.letou dceru, takže už je trošku jako odrostlá. Je na osmiletém gymnáziu. Co se týče, co uměla, co neuměla, tak určitě uměla číst, když šla do první třídy. V té době četla Harryho Pottera první díl. Uměla počítat do sta, odečítat, a tyhle ty věci.

Měla teda velké štěstí, že šla do školy tady k paní učitelce, tady dceři paní doktorky Vondrákové. Uměla v té třídě zvládat všechno, takže naštěstí teda ji to bavilo. Takže kázeňské problémy, myslím si, že nějaké jako výrazné neměla. Tak ony ty holčičky jsou taky jiné.

Ale měla teda odjakživa velký problém s autoritami. Ona to umí docela přesně rozlišit. Uměla to už od malička rozlišit, kdo je autorita, ve smyslu, že to, co dělá, dělá kvalitně, rozumí tomu. Toho respektovala, nezlobila. Ve chvíli, jak se setkala s někým, kdo jako buďto si tu autoritu vydupával silou, nebo prostě neuměl to, co dělá, tak tomu to dávala sežrat se vším. To dělá doteď. Takže většinou všichni ti dospělí, se kterými se setkávala na táborech, ve školách, tak ji buďto jako obdivovali, nebo ji nenáviděli.

Tazatel:

Takže takový protipól?

R2:

Dvě úplně odlišné charakteristiky. A já jsem jí to nikdy nemohla říct do očí, protože já se jí jako nedívím kolikrát.

To se Vám asi nehodí až tak do výzkumu, ale stala se historka: Paní učitelka odešla na mateřskou dovolenou uprostřed školního roku. Dostali takovou osobu, která se tam udržela naštěstí jen 2 a půl měsíce a úplně to stačilo. To byla paní učitelka starší, která opravdu byla z té staré školy. Třídu, která byla nějak rozjetá, tak úplně srazila dolů. Odmítala mi chodit do školy. Brečela doma, že tam chodit nebude. Vůbec s ní nekomunikovala. A když teda se podařilo, že paní ředitelka ji vyhodila a nastoupila tam ještě na konec toho školního roku taková mladá nějaká, tak potom dostali za úkol ve výtvarné výchově namalovat ostrov snů. Moje dítě tehdy v té 3. třídě namalovalo ostrov snů jakože: Tady je zmrzlina, tady jsou Vánoce, tady je moře, prostě všechno. A takhle dole byla hranice, a tam byl kůl a byla tam postava a oheň. A ona se ptala, jestli to je Hus, a ona že ne, že je to tam napsáno. A

takhle kolem toho kůlu bylo napsáno: „upalování učitelky“. To je ta paní učitelka. Tak to s ní tak jako zacvičilo, jedna jediná osoba v té škole.

Takže teď je na osmiletém gymnáziu. Ona ještě teda problém ne kázeňský, ale spíš s tím, že ona se vlastně nikdy pořádně nenaučila učit, protože ona to nepotřebovala. Ona měla velice dobrou paměť odjakživa, vždycky se na všechno ptala, pořád. Ale takové některé věci, které už se dneska naučit musí, protože si je neodvodí, chemie, fyzika, že jo, tak teď poslední rok mám dojem, jakoby teď je vlastně na úrovni 9.třídy, že teď už pochopila, že se musí učit.

R2:

No, tak nějak. Mám druhé dítě průměrnější a spokojenější.

Tazatel:

Dobře, tak děkuji moc. A jestli můžu poprosit Vás?

R3:

Tak naše dítě je 6 let 5 měsíců. Je to chlapec. Chodí do soukromé školky „Korálek“ z důvodu, že jsme se nedostali prostě do státní školky.

Je aktivní, zvědavý, počítá a odečítá do sta. Čte základy, jak říkala paní, co potřebuje, přečte, ale knížky, pohádky, jsou na nás. Pohádky má rád, on je na rozdíl od ostatních dětí, asi díky mě, protože přítel zná spíš takové ty slapské věci, ale já ho udržuji v těch dětských věcech. Zbytečně ho nepouštím do těch věcí, kde sice asi tomu rozumí, ale když to porovnám jinými dětmi, které pomalu ničemu nerozumí, jsou zatím jenom mimina a dělají úplně nesmyslné věci, které věkově jsou barevné, hýbací, ale intelektově tomu nemůžou rozumět, si myslím, já nevím. Takže my jsme u takových opravdu dětských věcí, hezkých. Maxipes Fík teďka zrovna vyhrává. Jak přinesl pivo, jak měl cedulku.... Tak to my opakujeme do nekonečna, jako. To chce slyšet, že to je vtip.

Je velice vtipný. Příhoda: umřelo nám morče a byla zima a nemohli jsme vykopat ten hrobeček. Jirka je v lednu, 31.ledna, a pořád ještě nebyl ten pohřeb. Teďka přišly ty děti z té školky, jako že přijdou v pátek, a je potřeba jít to morče pohřbít. A Jirka říká: „Tak třeba

v pátek“. A já říkám: „Jirko, v pátek přece přijdou děti na ty narozeniny“. A on: „No když už tady budou“. Ten vtip, taková dvojsmyslnost, hříčka se slovy. Jako, dospělý mu nerozumí, děti už vůbec ne.

Při těch testech, co paní doktorka...nebo to nebylo ještě u paní doktorky, ale jeden psycholog ho musel prostě vyšetřit. A ten mu dal otázku: „Kým by jsi chtěl být?“ A on napsal: „Kamarádem ze školky.“ A teprve až teďka jsem si to po tom roce četla, tak jsem zjistila, že můj syn, to je jediný kluk ve školce, který čte, který čistě mluví. Protože všichni, víte, to je velká móda, šišlající děti. Špatná výslovnost, úplně tragická. Za nás se nesmělo s vadou řeči do školy, ještě k tomu s rovnátkama. Strašně to vadí, když šišláte jak ty zuby se roztaňují, tak to je strašně znát. A ty ostatní děti, byť jsou stejně staré, tak mají velké problémy řečové. A s jedním tímhle klukem se kamarádí, protože on čte. On čte ty velké knihy, prostě pro velké kluky. Takže má tam kamaráda.

R4:

Hlavně dokáže dávat věci do souvislostí. Takové jako, přijde mi to, že...

Teď má problémy ve škole s paní učitelkou. Paní učitelka je asi za zenitem své profesní kariéry, protože se k těm dětem chová, dejme to nepřiměřeně. Ale to je asi u ní na pořadu dne, to se dá pochopit, že tam těch dětí má, já nevím, řádově 30, takže jí asi tečou ...

R3:

12

R4:

12, dobře. Ono někdy i se dvouma... A v postatě ten kluk to v těch 6 letech úplně excelentně vyřešil, protože jsme řešili to, že narychlo novou školku nezeženem. Oni mají spolu takový ten vztah, že vlastně on je úplně ten nejhorší z té školky, protože ty děti nějakým způsobem terorizuje. Je to trošku jinak, ony to ty děti chtějí, protože šišlají a nerozumí si spolu, tak jsou tam takové ty naschvály z obou stran. A ten náš případ také umí těm ostatním zavařit. A vychutnává si to po té intelektuální stránce. A já, když to vidím, tak mu jednu fláknu, a on se zase nenechá. Protože na to má tu moc kultu jo. A pak to odnese,

protože těch víc dětí křičí: „On to udělal!“ Jo, to je, takhle já si myslím, že to probíhá. A on si to vyřešil tak úplně excelentně. Protože jsme se s ním trápili, jak to vyřešit s učitelkou ve školce, kam musí chodit. Protože ho nemáme kam zavřít na těch 12 hodin přes den. A on přišel s tím, že zkrátka vždycky, když učitelka křičí, tak si odejde pryč a dělá, že neslyší. Tak ona je zlá, tak nějak se tomu postavil.

R3:

No, ale tohleto není z jeho hlavy. Všichni víme, proč to takhle je. Ale já jsem úplně koukala, já jsem nevěděla, co mu na to mám říct.

R1:

Problémy s okolím. To mám takovou podobnou: My jsme byli někdy, myslím, že to bylo na Nový rok, nebo tak nějak, už nebylo tolik sněhu, nějak jsme potřebovali jít ven, tak jsem šli prostě na procházku. Tak jako dokonce ještě se tam s těma zbytkama jako manžel kouloval a takové. Pak jsme šli zpátky. A on říká: „Mami, a když jste věděli, že mě budete mít, ale ještě jste mě neměli. Víš, jak to myslím? No, když už jste to věděli, ale ještě jsem se nenarodil. Připravovali jste se na to nějak?“ Teď jako, než mě to došlo, co chce vědět, on říká: „No, víš, jestli jste si tohle připravovali, to se vám teda nepovedlo.“

R4:

S těmi autoritami teda, já myslím, jaké vy máte zkušenosti, ale my jako, čím víc tlačíme na pilu, tím je to horší. Ale nemusí to být úplně podobně. On to musí být s nějakým dejme tomu důrazem, že: V téhle situaci budeme poslouchat. Ale musí přijít vysvětlení, nějaké logické vysvětlení.

R2:

Teď jsme to chtěla říct, že vlastně, jako ve zkratu reagují asi jako kdekdo. Možná je to špatně: jako naše matky že? Trošku jako: Tak to bude a tak to prostě je! A ona se odjakživa ptá, jako že proč to tak musí být?

R4:

My jsme se dostali k té debatě, jednou spolu jsme byli sami do rána, v chlapské debatě na to, že: „Zkrátka to tak bude a já nemám čas ti neustále něco vysvětlovat! Prostě, když ti řeknu v 7 hodin, že se jdeš mýt, tak se jdeš mýt, protože je 7 hodin.“ A za zády jsem poslal výchovu, protože když tam není matka, která zákazy vůbec. Teda v 7 hodin se od toho počítače ozve: „Hele, je 7, já vím, jdu se sprchovat a ty jdeš dělat večeri.“ Takže jako asi, nevím, je to asi tak spíš nějak o tom asi komunikovat spolu.

R1:

Mého v týdnu budí ráno tatínek do školky. Ono je to tak, že v 8:10 se...Oni mají takové pěkné ráno, nespíchájí. On se napapá a pak spolu leží u televize chvíli. 8:10 se prostě zvednou, má tam připravené to oblečení, oblékne se, vyčistí si zuby, odcházejí. A já jsem onehdy, já chodím teda do práce, já to nevěděla, že to mají takhle na minutu, to bylo asi 8:07 a já říkám: „Hele, už bychom mohli jít.“ A Jirka: „Až 8:10 mami!“

R3:

Tak to my nemáme. Udělala jsem si poznámku, že jak má vaše dítě ten řád, tak u nás: „Mami, tady byla stopka!“

R2:

To je asi klasický příklad, že jo?

R3:

„A teďka už byla oranžová!“ . „A tady maminko, tady nestůj, protože se tady stát nesmí!“

R1:

„Přineseš mi, prosím tě, tu deku, co je tam v pokoji, u okna na židli?“ Byla na dvou židlích mami!“

R5:

Ještě lepší varianta je ta z Ostravy. Přišla maminka do školy pro prvňáka, jako teda do šatny, a povídá: „Vem si boty a pojď.“ A šla na něj čekat před školou. A on s botami v ruce, bosky.

R3:

Je soutěživý, ctí dopravní značky. A soucítí, jako takové: morčátko, chudinka,...

Teďka jsem si četla někde, asi v souvislosti s Vaším jménem (Vondráková) o těch dětech, což jsem si tak jako neuvědomovala ještě, že nechtějí být ty děti konfrontovány nějakým těm střetům. Chtějí, aby se jim to logicky řeklo, a nechtějí ty hádky, takové ty střety nebo takhle nějak. A to jsme si zase říkala: „Je to u nás? Není to u nás? Ale asi to u nás je.“ Já jsem to tady už asi říkala, že jsem v rozvodovém řízení, nejsem v rozvodovém řízení, prostě manžel odešel, asi před 3,5 roky, a do dneška to není dáno právně, vůbec nijak. To je prostě strašná situace. A on to strašně...

R4:

My jsme řešili ten problém, když jdeme někam spolu sami, a někdo přišel, a úplně nejradši, co mají ti dospělí, jako že se do těch věcí, jako ještě to rozmáznou víc, než můžou, když už to podělají. Taková ta typická: „Ty jsi tady s tatínkem?“ „Ne, já nejsem tatínek.“ No, ale to nevádí.“ A teď se v tom ještě pitvají, a ten kluk to vyloženě nenáviděl. A hrozný problém a hrozná agrese, jo? Ten vztek jako šel z něj. Tak když jsem byl nejbliže, tak samozřejmě jsem si to odnesl, ale nějak se nám podařilo něco málo vysvětlit si ten stav, jaký je: „Ano, máš tátu, to je tvůj tatínek. Já nejsem tvůj tatínek. Já jsem táto Veroniky a Lukáše, mých dětí, které znáš.“ Mají se spolu rádi, a spolu vychází, a berou to tak. A dneska, tak za ten rok a půl, co jsme tohle začali jakoby řešit tenhle problém, tak se to posunulo tak daleko, že tomu předejde. Buďto už to dokáže jakoby odstranit, už je vidět, že mu to nesedí třeba, ale předejde tomu, anebo když ví, že by měla nastat ta situace, tak dopředu třeba dětem ještě naposled, když má narozeniny nebo svátek, tak: „To je Martin.“ A tím je vyřešeno. Já jsem Martin a tím je to vyřešeno.

R3:

A je spokojený

R4:

A v podstatě ty děti nemají ten prostor, aby položily tu otázku. A je to takové, je to pro něj hodně citlivé téma. Musíme si to vysvětlit a spíš popovídat o tom, a dělá mu to problém.

R5:

A tak v podstatě má štěstí. Že má jiný mužský vzor, nebo že má mužský vzor.

Tazatel:

Že ho vůbec má.

R4:

Ono to je trošku jinak. On jako tatínek funguje nějakým způsobem, ale každý máme trošku jiný náhled na tu výchovu. Takže já bych řekl, že taťka je takový autoritářský, a tím, že to je taťka, tak to funguje, protože kdyby to takhle bylo z mojí strany, tak bych teda neuspěl. A tím, že ještě Jirka teda hrozně nerad podléhá těm autoritám a musí se mu to vysvětlovat a musí to být spíš na té partnerské úrovni, s tím, že jsme si vysvětlili, že zkrátka jsou situace, kdy jako musí poslechnout, jednoznačně. My jsme si to vysvětlili letos na Nový rok: „Jirko, pojď z té silnice!“ „Proč?“ „Je za tebou auto.“ „Já ho nevidím.“ A za ním byla 20cm zaparkovaná Oktavka, protože jsme šli někde v takové uličce, a on ho neslyšel, a on si to takhle...A tím jsme si to slabě vysvětlili, jo? Takže jsou situace, kdy on poslechne.

R3:

Pak, až pozná, tak...

R4:

A tím, že třeba jezdíme na vodu, tak tam také pochopil, že musí poslouchat. Že tam to není o tom.... že tam zkrátka velí jeden, na té lodi, takže tam zkrátka musí poslechnout. Takže si myslím, že se to podařilo. Ale ne úplně až.

Hrozně nerad prohrává. Hrozně nerad prohrává a těžce to nese a dostane ho to do stavu, kdy vůbec, si myslím, že neví kolikrát, co se s ním děje. V tom návalu toho adrenalinu.

R4:

Jo, protože my třeba jsme byli v zimě na běžkách v Libici, tam je vlastně postavený stadion nový. A tam před námi, nebo s námi, běhali na tom stadionu kluci z Dukly, z reprezentace. A oni teď tam ty 18-ti letí fracci si obuli čuty. No, ale ona to jako tak úsměvná historka nebyla jako, když ten 6-ti letý smrad na vás zařve nepublikovatelné výrazy, protože neumí, úplně se oklepe vzteky, a teď je mimo, protože nemůže rozdýchat tu prohru. A skončilo to až tím, že vlastně tam ještě s námi byl kamarád, a ten měl 6-ti letého kluka, a on šel jo, protože už byl jako vytočený, tak ten kluk ho předjel v té stopě, a on ho šel shodit, protože to nemohl unést. Takže i tenhle důvod. A šli jsme odtamtud. Ale to bylo odtamtud k autu 1,5km a on stačil celou dobu statečně na nohou, kdy teda maminku jsem odeslal domů a nechal jsem ho vyšlapat ten kopec s tou ledovkou, kde mu to klouzalo, a nechal jsem ho vydusit. Ale pro mě to bylo hrozně těžké, protože ty lidi na vás koukají, kteří neví vůbec, o co jde, tak na vás koukají, jako že máte fakana, kterého neumíte vychovávat. A každý druhý, chytrý, vám poradí, abych ho seřezal. To já bych taky uměl.

R4:

Ale pak ten problém odezní vlastně, odezní a najednou má tendenci se jakoby omlouvat a vysvětlovat to, a jakoby je v pohodě. Teď máme takové období, že je absolutně v klidu, že jo.

R3:

Tyto situace, co tady Martin popisuje, jsou neuvěřitelně psychicky, emočně náročné, protože když už to člověk zvládne, kdy jde nejdřív ten vztek a seřezat ho, a člověk jakoby si

uleví, tak to také jako samozřejmě proběhlo, někdy, když ještě člověk prozřel vůbec, o co se jedná a že tudy cesta nevede, to už je dávno pryč a o to je to asi těžší. Až se nedivím. Já jsem v klidu, ale je to strašně tady těžké. To se nedá popsat ten pocit, jaké to je ho zvládnout, odvést ho pryč, zklidnit ho. A člověk, když je klidný, tak opravdu tohleto funguje a to dítě se rychle zklidní. Ale pak, to je konec.

R4:

Jak říká naše mamka: „Když já si tak ulevím.“

R2:

Já jsem chodila kopat vedle do skříně.

R4:

Nám se stalo, je to vloni myslím, my jsme jeli na vodu, ale fakt neskutečné. Tak nejdřív, že ho dáme pánovi, co vezl bagáž, že ho pošlu babičce, tak jako sliboval, že bude hodný. Během půl vteřiny ještě horší. Tak jsem ho vzal, chytl jsem ho za ploutev a strčil jsem ho doprostřed Berounky. Tam vedle nás seděli takoví chlapy, možná tak v mém věku, a ty tak na to...Ten člověk samozřejmě kouká, co se bude dít, jo? Jak to vyřešíte, když už to fakt přeteklo ten hrníček, vše. Tak jsem skončil v té řece. A teď bylo ticho, pak se ozval potlesk, jako že to bylo dobré z mé strany, s dovětkem: „V Americe by tě za to zavřeli“ Ale pak jsem ho vylovil z té řeky a říkám: „A tady budeš stát u těch kanoí, my zabalíme s mámou věci, a budeš tady sedět a čekat! Ani se nehneš!“ A pak přijde, donese mi pádlo a říká: „Tady máš Martine pádlo.“ A teď jste v šoku.

R3:

Je to opravdu důležité. To už je 2 roky zpátky. A je to prostě vidět, jak my i na tom pracujeme a jak ten Jirka je lepší a lepší. Ale ono přijde zase něco jiného.

R4:

Přijde puberta

R5:

Mojí nejmladší byly asi 3 roky. Ona byla teda také hodně svá. Hodně svá! Já když jsem jí řekla, když jsme byly venku, jako že půjdeme, já jsem věděla, že nemám říct tomu dítěti, že teď hned jdeme z toho pískoviště domů, tak jí říkám: „Za chvilinku půjdeme domů.“ V tu ránu začala řvát na celou ulici. Jako ti lidi koukali kde, kdo to dítě vraždí. Prostě dokonce i takhle. No, takže s tímhle tím jsme teda došly domů. A ona nechtěla toho nechat, tak jsem ji i s těmi šatičkami, botičkami postavila do vany a pustila jsem na ni sprchu. A v té době jsem na to dítě mluvila spisovně. A to dítě stálo v těch šatičkách, botičkách v té vaně a říká: „To je nepříjemné, to je nepříjemné!“

R3:

Tohle jsme udělali jednou a už ne

R4:

Ale zase je fakt, že Jiří je kluk, tak to dělá sám

R5:

No já jsem to udělala taky jednou

R4:

Ne, ale my máme kamarádku, její syn má teda taky docela návaly vzteku, a ten se dopracoval asi v 8 letech k tomu, že když cítí, že to na něj jde, a něco řekne a teď ty emoce z něj vyplují, tak se sebral normálně a v zimní bundě si sám stoupl do sprchy a šel se osprchovat.

R3:

Ještě bych chtěla k Jirkovi. Jak jste říkala, že jste řekla dopředu, že už půjdete, tak to teda já dělám taky. Nevím teda, jestli je to správně, ale funguje to. Že když třeba jsme na návštěvě, tak řeknu: „Za 10 minut nebo čtvrt hodiny,“ ukážu na hodinách, „půjdeme!“ A pak, někdy s lepším, někdy s horším výsledkem, teda to přijme. A ví, že i když se mu nechce, tak prostě jde. Ví to, že ta informace tady je.

R4:

Ale někdy má i vztek, to odpovídá té situaci. To není díky té inteligenci, ale je to zkrátka...Emočně to nezvládá, je zahraný do hry s těmi dětmi a natolik ho to baví, že každé jiné dítě by udělalo to samé.

To je to samé, když se koukali na film v půl 12 v noci a on, protože měl chudák tu smůlu a byl nejmladší, tak si musel jít lehnout v 5 hodin. Zkrátka to neunesl.

R3:

V půl 12 to nebylo

R4:

Tak v půl 11

R3:

Mě spíš vadí ty děti bez toho ladu a skladu. A ať jsou prázdniny nebo o víkendu, je prostě nějaká hranice, kdy to dítě má jít si lehnout. Už jen proto, že je přetažené. Ale i to se nám jednou povedlo, protože bráchovy děti jsou bez té konečné, jako kdy mají si jít lehnout. A jako přehnali jsme to, a pak to bylo špatné. Dobře, nemusí chodit v 8 o víkendu, ale musí mít nějakou tu hranici. A je to vidět, že jakmile se to neudrží u toho malého dítěte, je to zlé.

Tazatel:

Z jakého to může být třeba důvodu? Je to tím, že prostě ty děti jako kdyby mají třeba pocit, že pořád se musí něco nového učit? Nebo proč si myslíte, oni jako nechtějí spát?

R1:

Vašek to teď tak vylepšil, že třeba když chodí do školky, tak ho budíme ráno. Vstává tak mezi půl osmou a tak nějak osmou, já nevím. Když jsem doma já, tak vstává vždycky o půl osmé. Jak vstávají spolu nevím. A o víkendu vstává teďka zásadně dřív, protože ví, že když jako vstane, tak že stihne toho Animáčka, ty pohádky v té televizi a ještě že stihne odehrát 2 zápasy na počítači. Jo, takže paradoxně pak, ty puberťáky nemůžou dostat o víkendu z postele, tak my to máme naopak. Prostě aby toho hodně stihnul, tak vstává brzo. Ale spát chodí dost pozdě teda, v těch 10 nejdřív.

R4:

My to tak ještě nějak dojíždíme a myslím, že to do těch 12 let stihnem.

Tazatel:

Dobře, tak já si myslím, že v rámci téhle diskuse už stejně téměř všechny mé otázky byly vyčerpány. Ale chtěla bych se zeptat teda, pokud (vy jste třeba říkala, že se ty kázeňské problémy ještě neprojevíly) u vás v kolika letech zhruba jste to tak zpozorovali u těch dětí, jestli si teda vzpomínáte? Kdy se to tak začalo objevovat?

R3:

Já myslím, že je to u nás ovlivněno tím rozchodem mezi tatínkem a maminkou, a první, když se změnilo... Jako manžel se vždycky o syna staral, prostě, to tady nepadlo, že ne, ale já jsem vlastně po tom, když se nic nedělo, nebo dělo se až příliš, tak jsem požádala o rozvod. A manžel začal chodit do školky. Ta změna tam byla. A víc si ho bral a ... V té školce to začalo. A v té školce to řešili, dobré. Až teprve letos to úplně vygradovalo s tou paní učitelkou. Což si myslím, že ani už není ten problém, jakoby náš jako rodičů, ale nějaký

problém v té školce. Že on nechce, aby se s ním takhle bavilo. Tam spíš možná víc s nima, než s ním jako s osobou. Že on jako moc cítí za všechny

R4:

No my jsme tam měli vlastně to extempore, jak se tam porval s tím klukem a jako tak ně-jak fest, kdy na něj vzal židličku. No protože se tam nějaké holčičky chtěl zastat. My jsme to pak řešili tak jako spolu a vysvětlovali jsme si jako, jak to působí, jo, na něj, na ty lidi. A myslím si, že to byl ten problém, protože on cítil křivdu vůči tomu jinému a potřeboval se ho zastat.

R2:

Hm, to taky znám, no. Já jsem se taky rozváděla, také jsem měla děti v mateřské školce „Korálek“, ale tady. Nemám o té školce dobré mínění. Ale měli jsme teď teda štěstí na paní učitelku, která pak odešla. U nás to bylo právě tím, tou autoritou odjakživa. Když je to člověk, který uměl zaměstnat v té školce a v té škole, není problém, ale jakmile se začne nudit.

Tazatel:

Takže tam žádná taková jako věková hranice, třeba 3 roky?

R2:

Věková určitě ne. Ona byla poměrně jako sladké dítě.

Tazatel:

Bývala?

R2:

No, a pak to byla puberta.

Tazatel:

Dobře, děkuji. A já bych to teda asi ještě...mám toho tady dost, ale abych to urychlila, chtěla bych se zeptat, jestli třeba ty školy, do kterých ty vaše děti chodí, nebo škola teda, pořádají i nějaké programy, nebo jak vlastně proti těm, celkově proti té kázni bojují? Nebo vy? Jak se k tomu dítěti vy stavíte, když ono něco prostě udělá? Tak prostě, co udělám já, jako rodič?

R3:

Tak u nás to rozebereme, tu situaci.

R4:

Tak u nás třeba, to s tou židličkou, jsme museli dojít tak daleko, že to já jsem musel vysvětlit, co je na tom špatně a proč je to špatně. Pak se srovnal a pochopil to, a myslím si, že mu to hodně pomohlo. Říkám, máme takové období, kdy nemáme žádný větší problém.

Tazatel:

Aha, a řešíte to až potom nebo třeba před tím? Kdy prostě si sednete s těmi dětmi a prostě vykládáte si, co dělat?

R3:

Když se to vůbec dozvíme.

Tazatel:

To je taky otázka.

R1:

My jako si spíš povídáme o věcech a řeknem si to, to jo. Třeba když jsme u té školky, tak tam, toho Vaška se to až tak netýká, tak jsem to neřešila. Ale třeba je tam chlapeček, které-

ho paní učitelka prohlásila za zlobivého, ale před všema. Všechny děti prostě vědí, Míša je zlobivý. Jo, a on tam přišel, byl takový, asi to neměl úplně jednoduché, takže ze začátku takový prostě, jako škodil. No a paní učitelka to řeší tak, že ho pošle někam na žíněnku si lehnout a že prostě se nesmí účastnit. Dokonce, to jsem se pak dozvěděla od jedné maminky, to mi ani Vašek neprásknul, mu vyhrožovala, že ho dá čertovi na Mikuláše, když tam měli Mikuláše.

Tazatel:

To já taky nemám ráda.

R1:

Snad dokonce jediný nedostal, když měli kalendář adventní ve školce, tak každý den nějaké dítě dostalo dáreček a zlobivý Míša ne. A to mě teda zlobilo už natolik, že jsem trošku bojovala, jestli do toho mám nějak vstupovat. Netýkalo se to mého dítěte, ale přišlo mi to divné. Nakonec jsem teda nevstoupila, protože jsem si říkala...Pak jsem viděla ty rodiče. Ono to bylo tak, že on si nosí notýsek do té školky a paní učitelka mu tam každý den dá buďto smajlíka nebo mračouna, podle toho, jestli byl hodný nebo zlobil. A tohleto už mají ale ve spolupráci s rodičema. Takže jsem říkala, nějak do toho nemá člověk jak vstoupit, jo? Jenomže mě to nepřipadá normální teda.

Tazatel:

Ještě máte nějaké zkušenosti?

R2:

No já mám problém s tím, že pakliže ti lidi, kteří pro ni nejsou autorita, se prostě nemůže chovat tak, jak ona by se chtěla chovat. Já s tím mám teda problém sama.

R5:

Možná trošku. Jinak s tím čertem. My máme dvě nadané holčičky, co chodily do „Soviček“ a teď chodí sem do školy, že jo. Tak ta starší, když jí bylo 3 a půl, protože ona je červencová, tohleto bylo ani ne v červnu, prostě před Mikulášem ještě někdy. V létě 3. A pak teda zlobila a my jí řekli právě, že zlobivé odnese čert. A pak zlobila mezi Mikulášem a Štědrým dnem a já jí říkám: „Nebojíš se, že nedostaneš žádné dárky?“ A ona povídá: „Nebojím, zlobivé děti přece odnesl čert.“

R2:

Je třeba si dát hodně pozor na to, co řekneme.

R4:

Nesmíme lhát, oni si to pamatují. Je jednodušší říct, že to tak je, nebo si myslím že to je takhle.

R5:

A to je i u učitelů. Je málo, který přizná, než těch, kteří jakoby ví všechno.

R4:

Hlavně ho poslat za někým, kdo mu to vysvětlí. Já nevím, poslat ho třeba za dědou a tak nějak.

Tazatel:

Tak já bych Vám chtěla teda strašně moc poděkovat.